

GHENDTSCHIE TYDINGHEN

**Tweemaandelijks Tijdschrift van de Heemkundige en Historische
Kring Gent V.Z.W.
29e jaargang nr. 3**

15 mei 2000

INHOUD

- Daniël van Ryssel:
Ik zou daar een boek kunnen over schrijven: De charmes van de
dagelijksheid (Vervolg). 134
- Alfons Van Werveke:
Inventaire archéologique: De baksteen en gedenkplaat van de kapel
der Leugemeete. 143
- Victor Antheunis:
Dagboek na 11 September 1941 tot en met de Bevrijding 6 September
1944. Einde oorlog 8 Mei 1945. 145
- Noël Goossens:
Lodewijk en Bertha De Vriese. 157
- W.L. Braekman:
De Driepikkel te Mariakerke: het Executieoord van de Gentse Oud-
burg. 162
- Luc Devriese:
Help! Een vrouw (?) in de Leie aan de Minnemeers. 171
- Hugo Collumbien:
Gentse Memoriedagen: 30 April - 1 Mei. 176
- Eddy Levis:
" 't Gents spant de kruune": Hoe vast het vrouwelijk geslacht is. 185
- Documentatiecentrum: Werking 1999. 189
- Eddy Levis:
Nog eens "Moeskesmoakers". 193
- Bibliografie. 194
- Vraag en Antwoord. 199
- Lezers schrijven ons. 200
- Aanvullende ledenlijst. 203
- Dit bestaat niet meer. 204

IK ZOU DAAR EEN BOEK KUNNEN OVER SCHRIJVEN: DE CHARMES VAN DE DAGELIJKSHEID (vervolg)

vrijdag 1 januari 1954

Als ik naar beneden kom is er niemand in het café en de deur is gesloten. In de donkere kelderkeuken is er al evenmin iemand te zien... maar er is brood en er is koffie. Dag 1954 in het onderaardse. Die stomme kelder doet zelfs geen moeite of heeft de kracht niet om mijn begroeting te beantwoorden. Hij heeft het nooit geleerd om met mensen om te gaan en een vriendelijk woord heeft hij hier waarschijnlijk nooit horen uitspreken. Ik heb eigenlijk veel goesting om tegen zijn muren te plassen. Mijn warmte als antwoord op zijn kilte.

Even later hoor ik moeder binnenkomen... alleen. Ze roept mijn naam... denkt dat ik nog in mijn bed lig... ik roep dat ik hier ben... ze komt naar beneden. Haar met een vluchtige kus op de wangen een gelukkig nieuwjaar gewenst.

Ze komt van het café hiernaast. Ik merk dat ze al iets heeft gedronken. Marcel is daar ook... en ik moet dadelijk daarheen om hem en de andere mensen een gelukkig nieuwjaar te wensen. Kleed je aan en sluit de deur achter je.

De eerste dag van het nieuwe jaar... en op mijn nuchtere maag moet ik naar een voor mij zo goed als onbekend café om Marcel een gelukkig nieuwjaar te wensen. Absoluut het allerlaatste waar ik op dit moment zin in heb. Als dat de sfeer en de toon is die 1954 zal kenmerken en kleur zal geven, ziet het er een heel plezierig en veelbelovend nieuw jaar uit. Hoe koud het ook moge zijn, ik wou dat ik op de fiets kon stappen en naar Belzele mocht rijden. Daar wonen tenminste mensen die ik van harte een gelukkig nieuwjaar zou willen wensen.

Als ik het café binnenkom, zie ik aan het verhitte gezicht van Marcel meteen hoe laat het is. Hem een hand gegeven en iets tussen mijn tanden gemompeld. Hij doet opgewonden vrolijk en vriendelijk... en hij is blijkbaar ook in een gulle bui want hij vraagt me wat ik wil drinken, haalt zijn portefeuille boven en geeft me 200 fr.. Dank je... maar niet van harte.

Omdat ik door het gezelschap al meteen volledig over het hoofd wordt gezien, ga ik nog even bij het raam naar buiten zitten kijken en keer even later alleen terug. Ik kan net zo goed in de kelder met mijn duimen zitten draaien of wat zitten lezen... en vanmiddag, terwijl ze hun roes uitslapen, ga ik zeker naar de cinema.

dinsdag 19 januari 1954

Het was te voorzien dat het hier niet lang zou duren. Er komt niemand opdagen om kamers te huren ... en net zoals in de Sint-Lievenspoortstraat heeft het café geen enkele vorm van verenigingsleven. Het enige wat beter is: we beschikken over de radiodistributie. De huisbaas weigert de dringend noodzakelijke herstellingswerken te laten uitvoeren en het vooroorlogs cafémeubilair -bedoeld wordt wel degelijk dat de meubelen van ver voor de Eerste Wereldoorlog, misschien wel uit de 19e eeuw dateren- te vernieuwen... en er is weliswaar een grote zaal achteraan, maar het regent en sneeuwt er binnen alsof er geen dak op staat en de zaal is bovendien alleen via het café bereikbaar en dus voor Marcel totaal onbruikbaar om er zijn auto te stallen of zijn rommel in op te slaan. Er wordt alreeds uitgekeken naar een andere woning.

Moeder zegt dat ze er genoeg van heeft cafés open te houden die niet goed draaien -ze heeft waarschijnlijk niet door dat als ze bij Marcel blijft het zakencijfer van zelfs het beste café in een minimum aan tijd op nul terugvalt... als het niet anders kan, dan maar weer naar de fabriek. En als ik maar goed beseft dat ze dat allemaal doet opdat ik naar school zou kunnen gaan en dat ik later een beter leven zou kunnen leiden dan haar is beschoren. Als Marcel enig respect voor haar zou hebben, zou hij er voor zorgen dat er iedere week genoeg geld binnenkomt zodat moeder niet naar de fabriek moet gaan werken... maar dat respect heeft hij dus duidelijk niet, of het beetje respect dat hij wel zou hebben weegt niet op tegen zijn egoïstische genoegens die wel geld mogen kosten.

Waarschijnlijk is het nog niet duidelijk tot haar doorgedrongen of gelooft ze in wonderen... maar op het einde van het schooljaar zal ik haar in hoge mate teleurstellen. Dat de sfeer in huis daar voor iets tussen zit... tja, als ze dat zelf niet begrijpt, zal ik maar geen moeite doen het haar aan het verstand te brengen.

vrijdag 22 januari 1954

Zeer veel Gentenaars zijn slecht tot zeer slecht gehuisvest. Er zijn in de stad niet minder dan 7.600 krotwoningen, waarvan er 2.600 op instorten staan. Bijna tien jaar na de oorlog zou een socialistisch stadsbestuur toch al wat geld opzij hebben kunnen gelegd om daar wat aan te doen... of loont dat voor werkvolk en poortjesvolk de moeite niet.

zaterdag 30 januari 1954

Toen we uit de Sint-Lievenspoortstraat zijn weggegaan, heeft moeder niet alleen Diane maar ook het konijn Mietje meegenomen. Ivan heeft in de zaal achteraan een hok, eerder een afsluiting, voor Mietje gemaakt, maar het konijn loopt meer binnenshuis dan het in zijn hok zit.

En nu heeft moeder Mietje toch zeker wel door een klant laten slachten!

Ze heeft het klaargemaakt... maar niemand wil ervan eten. Het is nu te laat dat ze er spijt van heeft dat ze Mietje niet heeft laten leven. Met tranen in de ogen staat ze het vlees van de beenderen te scheiden... Diane krijgt het allemaal voorgeschoteld. Die maakt er zo te zien geen probleem van wie ze aan het opeten is.

maandag 1 februari 1954

Het blijft koud... het wordt zelfs iedere dag kouder: nu al -25° in de Ardennen. De Leie is dichtgevroren ; op de Schelde te Antwerpen drijven er ijschotsen van 30 á 40 m middellijn, wat alleen maar voorkomt als het uitzonderlijk koud is; in heel het land loopt het treinverkeer vertraging op door het vastvriezen van de wissels.

Het vervelendste is dat ons toilet op de koer is dichtgevroren. Moeder heeft er al hele ketels kokend water in gegoten... er met een ijzeren staaf staan in koteren ... niks aan te doen, het blijft bevroren. Pipi geen probleem want er is ook nog een pissijn ... kaka op een emmer binnenshuis.

Moeder is er van zodra het begon te vriezen over begonnen... en nu is ze vastbesloten: ze wil me op klompen naar school sturen, omdat klompen warmer zouden zijn dan schoenen. In haar jeugd is ze 's winters ook altijd op klompen naar de fabriek gestapt... met een laagje hooi erin was dat warm en degelijk schoeisel... en bovendien hadden de meisjes van toen geen stevige winterlaarzen.

Ik heb ook geen laarzen, wel hoge schoenen en ik verzet me met alle macht tegen haar plannen. Zie je me al op klompen met hooi erin op het atheneum verschijnen! Om door duizend leerlingen uitgelachen en bespot te worden !

Moeder heeft daar niet het minste begrip voor. Die klompen, dat is goed voor me en daarmee uit ! Ze zal de klompen morgenochtend voor me klaarstellen.

woensdag 17 februari 1954

Marcel heeft een andere woning gevonden. Een appartement of het bovengedeelte van een huis... met een inrijpoort en een ruime bergplaats. Brugse-

steenweg 233. Nog net in Gent. Drie huizen verder begint Mariakerke. De bergplaats kan als garage dienst doen, of liever, als opslagplaats voor al zijn garagemateriaal. Boven zijn er vijf kamers. Vermits er kamers genoeg zijn, is hij van plan zijn voorraad banden boven te stapelen. Voor Marcel tellen natuurlijk alleen de inrijpoort en de garage.

Ik heb hem horen zeggen dat de eigenares, die op het gelijkvloers woont, Sofie heet. Een niet meer zo jonge, rosse vrouw. Roste Sofie. Een lustige weduwe. Naar hij beweert heeft ze de ene jonge vrijer na de andere. Hoe weet hij dat ?

dinsdag 23 februari 1954

De wereldbevolking bedraagt nu ongeveer 2,5 miljard, tegenover 1,7 á 1,8 miljard in 1920. Volgens ramingen zal de bevolking stijgen tot 3,5 á 4 miljard in het jaar 2.000 en ongeveer 6 miljard in 2.500.

In 1900 werd de mens gemiddeld 50 jaar oud ; in 1935 was dat gemiddelde gestegen tot 60 jaar. Thans wordt de mens gemiddeld 67 jaar.

zondag 28 februari 1954

De huur van het appartement bedraagt 1.200 fr. per maand en dat vindt moeder aan de hoge kant, vooral omdat de keuze bepaald werd door de inrijpoort en de bergplaats die eraan verbonden zijn en Marcel daar eigenlijk zou moeten voor opdraaien. Ze heeft hem dan ook voor de keuze gesteld: ofwel geeft hij haar van nu af aan alle weken 1.000 fr. i.p.v. de armzalige 400 fr. zoals ze onveranderd al jaren krijgt, ofwel stapt ze het af.

Hij heeft voor de wekelijkse 1.000 fr. gekozen... wat waarschijnlijk nog altijd een kleiner deel is van zijn loon en fooien samen. Waar zou hij anders het geld vandaag halen dat hij aan zijn auto, zijn boot en bijna dagelijks aan drank, dienststers en andere vrouwen uitgeeft!

maandag 1 maart 1954

We wonen hier amper en moeder gaat, na jarenlang cafébazin te zijn geweest, weer naar de fabriek werken. Spinster in de natte continu's van La Lys, waar ze als meisje en jonge vrouw ook heeft gewerkt. Ze overweegt de aanschaf van een fiets, maar voorlopig neemt ze de tram. Zelfs te voet is het niet meer dan twintig minuten stappen.

Ze was dat uitbaten van totaal verouderde en slecht draaiende cafés beu en

het kost haar geen moeite om naar die oude vertrouwde fabrieksarbeid terug te keren. Wel had ze op de Kasteellaan een goed café kunnen uitbouwen, denk ik, maar ten eerste veronderstelt een goed café een vlotte bazin en geen grijnzende wolf achter de toonbank, ten tweede moest ze zo nodig die kwis-tenbiebel weer in huis halen ; ten derde dacht die kwibus in de eerste plaats aan zichzelf en wou hij net zoals op de Schoolkaai een garage voor al zijn rommel en alles werd aan die voorwaarde ondergeschikt gemaakt. Vermits hij sedert nieuwjaar al een paar keer lang is weggebleven en dronken is thuisgekomen, vraag ik me af wat er ons nog allemaal te wachten staat. Mocht ze op de gedachte komen hem nog eens in de steek te laten en ergens een café over te nemen... dan zal ik haar toch vragen of het menens is of de zoveelste bevlieging van 24 u. Als ik nu eens met veel tamtam zou beslissen ermee te stoppen telkens het niet goed gaat op school... ik zou dit jaar al honderd keer zijn gestopt.

Dat naar de fabriek gaan werken van moeder betekent ook dat ik vanaf vandaag boterhammen moet meenemen en over de middag op school moet blijven... en dat er 's avonds warm wordt gegeten.

maandag 15 maart 1954

Nu pas, nu we hier al drie weken wonen, zegt Sofie, de smerige teef, dat we geen hond mogen hebben en dat Diane weg moet.

Moeder zegt dat de hemel op haar hoofd viel, toen ze dat hoorde. Met tranen en met beloften... daarna met geschreeuw en gescheld heeft ze haar trachten te bepraten... maar ze wou niet luisteren. Het kan niet en het mag niet. Diane moet weg.

De huisvriend die al acht jaar in ons midden vertoeft... de liefste bouwier die je je kunt voorstellen. Een verschrikkelijk vooruitzicht. Marcel zegt dat er niets anders opzit dan haar naar het schuthok te brengen om haar te laten afmaken... wie wil er nu een al wat oudere hond overnemen. Kan dat lelijk ros wijf van beneden vannacht niet doodvallen zodat het vonnis dat ze heeft uitgesproken ongedaan wordt gemaakt.

dinsdag 23 maart 1954

Vanmorgen reed ik naar school en in het smalle straatje dat uitkomt op de Brugsevaart moest ik aan de kant gaan staan om een dubbele rij rijkswachters te paard te laten passeren.

Allemaal jonge mannen die vanuit de hoogte letterlijk op me neerkeken. Een van hen heeft toch zeker wel zijn tong naar mij uitgestoken ! In een reflex

heb ik precies hetzelfde gedaan.

Er de hele dag aan lopen denken dat ik mijn tong naar een rijkswachter heb uitgestoken. Maar hij is begonnen!

maandag 5 april 1954

Mijn dagen zijn als een autoband, die soms waggelend, meestal snel, te snel voor mij uit rolt, altijd maar verder rolt... en ik daar achteraan, hollend, struikelend, zonder hem te kunnen inhalen, zonder hem te kunnen grijpen, een enkele keer kan ik hem heel even met de vingertoppen beroeren, maar hij wipt op en maakt een sprong... daagt me uit, scheldt me uit, lacht me uit, geen greintje medeleven met mijn onvermogen. Waarom hol ik in godsnaam achter een autoband die hopeloos onbereikbaar blijft en waar ik bovendien niets kan mee aanvangen! En hij rolt verder de autoband, soms waggelend, meestal te snel... en ik daar als een imbeciel achteraan... ik kan niet anders... ik moet... en ik weet niet waarom.

zondag 18 april 1954

Pasen.

Deze kerkelijke hoogdag is hier in huis totaal onopgemerkt voorbijgegaan. Geen mis, geen communie, geen eieren van chocolade, geen geschenkje, geen zondagse kleren, geen feeststemming... niets, helemaal niets. Als het van moeder afhing zou ze er niet het minste bezwaar tegen hebben al de feestdagen en kermissen af te schaffen, het hele jaar door herfst in te voeren en de zonnestralen grijs te kleuren. Haar leven heeft zowel de kleur als de vorm van een gerafelde dweil.

Als alles is weggevallen of betekenisloos is geworden, er niets meer is om in te geloven, naar uit te kijken, goede voornemens te koesteren, houvast te geven of ons te verblijden, voor mijn part over te dromen of te fantaseren, vraag ik me toch af of het leven nog wel de moeite loont er verder aan deel te nemen.

Jaar in jaar uit altijd eendere grijze dagen, zonder enige bijzondere lichtinval, zonder enig stralend kleurvlekje... vlakker, somberder en uitzichtlozer is echt niet mogelijk. Dat kan toch niet ! Er moet toch iets zijn dat buiten onszelf ligt !

Misschien zijn we in ons gezin te diep gezonken, zijn we te blind en te dom om te zien of te begrijpen, maar ik kan niet geloven dat alle leven is voorbestemd om op die manier voorbij te gaan.

Zullen wij, of zal ik, vermits me dat eerder iets lijkt te zijn dat ieder voor

zichzelf moet uitmaken, nog ergens de kracht uit putten om mijn kop op te steken, me op eigen krachten omhoog te hijsen... of zal ik zoals zovelen wegzinken in onverschilligheid, geen andere belangstelling dan het onmiddellijke en het gemakkelijke, geen hoger of ander doel dan de onderste sport van de ladder en na 75 jaar vruchteloze uitgaven toch niet het groot lot winnen... dat overigens niet aan ons besteed zou zijn... waar zouden we dat verdiend hebben! Zoals de zaken nu staan, tot aan mijn middel in de stront en dagelijks meer bezig met de onderste dan met de bovenste helft, zal er een hogere kracht aan te pas moeten komen om me van dat "andere" te doordringen en me op begaanbare grond te krijgen.

Niet dat de paasklokken daar veel mee te maken hebben... maar toch. Pasen is beslist meer dan een ei van chocolade... en wie in die richting zoekt, wie in welke richting dan ook bereid is tot zoeken, ziet waarschijnlijk duidelijker het verschil tussen onverschilligheid en kracht en puurt uit zijn zoektocht de sterkte om zijn geest en zijn handelen in de richting van iets moois en wezenlijks te stuwen. Stond hier maar iemand naast me naar wie ik kon opkijken, iemand die zijn hand naar me uitsteekt en bereid is me de weg te wijzen en me als een lichtend voorbeeld voor te gaan...

woensdag 28 april 1954

Een tijdje geleden zijn we met de klas naar het PMS Centrum in de Jeruzalemstraat geweest. We hebben er in een potje moeten plassen, zijn gewogen, gemeten en onderzocht, hebben testen moeten doen en dingen in elkaar moeten proberen steken, hebben een gesprekje gehad met een allesbehalve vriendelijke meneer... en nu heeft moeder van de adviseur een brief gekregen dat hij eens met haar wil praten.

Toen ze vanmiddag van dat Centrum terugkwam, zag ik dat ze had geweend en ze was in alle staten. Die meneer Mortier heeft haar onomwonden gezegd dat ik voor niets deug, dat ik absoluut geen mogelijkheden bezit, noch voor talen, noch voor wiskunde, noch voor techniek, een nul over de hele lijn. Voer voor de fabriek... als ik daar al niet te onhandig of te lui voor ben om mijn handen uit mijn broekzakken te halen.

Wat haar het meest pijn heeft gedaan: hij heeft haar ook gezegd dat hij zijn eigen zoon verbod zou opleggen met mij om te gaan... ik ben een te mijden persoon voor mijn leeftijdgenoten. Niet alleen lui en stom, maar ook nog op het slechte pad en een gevaar voor mijn omgeving. Moeder heeft daarop gerepliceerd dat ze dat moeilijk kon geloven, dat ik nog nooit met een arrest of een andere straf wegens wangedrag van het atheneum ben thuisgekomen, dat ze me tamelijk streng opvoedt en dat mijn vrijheid beperkt is. Maar dat kon hem geenszins overtuigen. Hij had in hoogsteigen persoon vastgesteld dat ik

niet deug, punt uit. Afval waar men in het atheneum niets kan mee aanvangen.

Een rammeling heb ik niet gekregen... daarvoor was ze te diep teleurgesteld en te ontdaan door wat hij haar over mij had verteld. Wel een hele waslijst geboden en verboden die in de toekomst streng in acht moeten worden genomen. Cinema wordt afgeschaft... 's avonds en 's zondags mag ik de deur niet meer uit... lessen leren en huiswerken maken tot ik er bij neerval. Ik vrees dat het te laat is. Binnenkort staan de examens voor de deur, maar mijn huizenhoge tekorten voor wiskunde, Latijn en Frans kan ik nooit meer ophalen... ik zou trouwens niet weten hoe ik dat moet doen vermits die meneer Mortier heeft gezegd, en hij kan het weten want hij is adviseur en kan in de mensen kijken alsof het openstaande dozen zijn, dat ik voor alles te stom ben.

Het zou anders wel mooi zijn als ik die meneer Mortier van zijn ongelijk en zijn onkunde om mensen te beoordelen zou kunnen overtuigen. Want ongelijk heeft hij, want wat er ook van mij terecht zal komen, het zal zeker niet dat zijn wat hij denkt, niets dus ! Wat dat betreft ben ik van zijn onbekwaamheid om mensen te beoordelen even overtuigd als hij wat mijn algemene onwetendheid en innerlijke slechtheid betreft.

Moet ik nu knielen en zand op mijn hoofd strooien? Helemaal niet. Mijn geweten wordt bezwaard door mijn gebrek aan inzicht en inzet... maar niet door de zelfbeschuldiging dat ik de verpersoonlijking van slechtheid zou zijn. Ik zou zelfs durven beweren dat hij een slechter mens is dan ik, want door zijn arrogante onwetendheid veroordeelt hij onterecht mensen... en daar heeft hij het recht niet toe.

woensdag 5 mei 1954

Neef Julien heeft de huissleutel in zijn broekzak en die zit met een ketting vast aan zijn broekriem. Zo'n ketting wou ik ook gaarne hebben en na enkele weken sparen had ik voldoende geld opzij gelegd om er in de ijzerwinkel naast café 't Lammeken een te kopen.

Op straat de sleutel in de sluiting geschoven en de ring van de ketting aan mijn broekriem vastgemaakt... maar als ik thuiskom, blijkt het slot van de poort hoger te staan dan de ketting lang is. Verdomme, dat ik daar niet eerder heb aan gedacht ! Er zat niets anders op dan de sleutel van de ketting los te maken om binnen te komen.

Ik heb de ketting in een schuif gelegd... en ik heb er nooit meer naar omgezien.

zaterdag 15 mei 1954

Twee moeders (tante Valerie en moeder) met hun zonen onderweg naar het stadscentrum. Beide moeders goed gezind en in een gulle bui. Het is de bedoeling dat Julien en ik van kop tot teen in het nieuw worden gestoken. Als we echter maar goed beseffen dat ze geen ezel hebben die geld schijft en dat ze voor hun vrijgevigheid enige dankbaarheid verwachten, wat ze ten zeerste betwijfelen of daar iets van in huis zal komen. Want zoals dat wel vaker het eeval is : stank voor dank is moeders loon.

In een winkel in de Veldstraat mogen we zelf kiezen - wat ik nog nooit eerder heb mogen doen !- maar ik ben zo onzeker over mezelf en vertrouwen zo zeer op de smaak van Julien. dat ik precies hetzelfde wil als wat hij kiest: een gespikkelde jas. een grijsgroene pantalon -Mijn allereerste pantalon !- modieuze grijze bebopschoenen met dikke rubberen zolen en een streepjeshemd met bijhorende das.

Julien zal zijn nieuwe outfit vanavond al aantrekken om naar de kring te gaan... ik moet nog wat geduld oefenen daar de broek nog wat aangepast moet worden. Bovendien is het bij ons thuis niet de gewoonte dat nieuwe kleren ook onmiddellijk worden gedragen... ik zal alles pas voor het eerst mogen aantrekken als er zich een passende gelegenheid voordoet.

Toch in de wolken met mijn eerste pantalon en die modieuze bebopschoenen.

Daniël Van Ryssel (links) en neef Julien.

zondag 20 juni 1954

Marcel, die zichzelf een Leievaarder noemt, en moeder, die we dan maar als de gezellin van de schipper zullen beschouwen, zijn vanmorgen naar Afsnee vertrokken om er de jaarlijkse bootjeswijding bij te wonen. Zelf zijn ze er met de auto heen gereden, maar toen ze terugkwamen vertelden ze dat er meer dan 100 bevlagde en versierde bootjes in het water lagen en dat het in de Nenuphar, naast het kerkje, zeer druk maar aangenaam toeven was. Ze hebben er ook veel bekenden van aan de Drie Leien ontmoet. De hele tijd zag het er wel naar uit dat het zou beginnen regenen, maar het is gelukkig droog gebleven.

Dat ze nu al terug zijn, komt gewoon omdat Marcel om 17 u moet beginnen op het werk... ze zouden daar anders zeker en vast tot vanavond zijn gebleven. Marcel zou daar volgend jaar gaarne met zijn boot aanwezig zijn.

- En gij... hebt ge vanmiddag uw eten opgegeten en hebt ge u een beetje voorbereid op de komende examens ?

Ik zou echt niet weten wat ik daar moet op antwoorden.

Daniël VAN RYSEL
(t vervolgt)

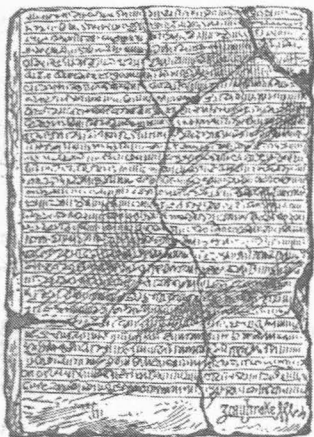
INVENTAIRE ARCHÉOLOGIQUE - FICHE N° 295

Op 10 April 1903 stelde Alfons Van Werveke in de rubriek "Inscripties - Collectie van Juffrouw Vander Haeghen, Brugsche Poortstraat, n° 19 - XVe eeuw (1443)" in het Vlaams een fiche op over

De baksteen en gedenkplaat van de kapel der Leugemeete

Deze gedenkplaat, thans eigendom van Juffrouw Vander Haeghen, Brugsche-Poortstraat 19, was weleer in den muur van de kapel der Leugemeete bevestigd bij het hoogaltaar langs den kant van het Oosten. Zij werd er na 1844 weggenomen door M. Vander Haeghen, vader, en was toen bedekt met een laag kalk. Daar zij in verscheiden stukken gebroken was, werd zij in een lijst met een rug al achter samengebonden. De plaat bestaat uit een 2 cm. dikke laag klei, 61 cm. lang en 44 cm. breed; daarin werden, juist zoals het gebeurde in de XVe eeuw met de te beschrijven perkamenten, met een scherpe stift een kantlijn en regels getrokken, en op deze werd de tekst met de

stift gegrift. Dan werd de klei, na met een glazuurpreparaat bestreken te zijn, in den oven gebakken. Het glazuur is door sleet, en niet het minst door het inbijten van de kalk, bijna geheel verdwenen; alleen zijn er hier en daar nog overgelopen druppels van te bespeuren: op sommige plaatsen is de tekst zelfs weggesleten, waarschijnlijk door herhaald wrijven van den kwispel eener bel.

Het opschrift, in Gothische letters van $\pm$ 1 cm, dicht op elkander geschreven, luidt als volgt:

De wetene es dat Jan valke frajois sone en wille sol-
derma als voegde va dese gods huus belouē over hem en hare
naer comers mids setren (somen) van penighen die si otfae
hebben va diuersche pfoenen en ghebuere dier deuocie thoe ghat
hebben en dit om de aerme die hier gheherbercht werde j dit
voertj gods huus keerfen mede te coepene de aerme sauots met te
lichtene elx jaers vader tijt va aller eleghe messe toet alf
maerte beghinede en ingaede te allereleghe messe it jaer xiiijc
en rliiii en hier toe hebbe de voertj voegden gheloest te gheuene
va de gods huus goede de some van ij.sc. vi.de. gro elx jaers
en de voertj ij sc. vi d. gro sal de meesterichghe va dese voertj

godshuse hīne en onfaē va de ghereests goede dat van de voertj gods huse incomē en verscene jal wese
dies sulle die aerme pfoene dier daghelix int voertj godshuus comen slape alle auode lese iij pater nr en
aue marien ouer die ghene die (haer) lieber deuocie en caritate om de mine va Gode ghed(aen) hebbe en
doe julle. Item voertj soe sulde wete dat kateline va ghijse heeft ghegheuen ..... eruelic en verskerft op
gro v..... gro. jjaers om daer mede te coepene ..... rue tuerve daer he die aerme mede waerme jullen in
de keukene die in dit voertj gods huus om de mine van gode gheherbercht werde ende dese sake voernot
beset ende verskerft op gro van eru ghelijc dat blijet bij setren op draghene en letters dier of sijn dit
was ghedaē den xxvsten dach j maerte jnt jaer xiiijc en rliij. 3caubraf

Het gesticht *Sint-Jan en Sint-Pauwel* in de Brugsche-Poortstraat nr. 7, was een godshuis, omdat er acht arme vrouwen een kamer hadden en eenig voedsel kregen, en een hospitaal of nachtverblijf, omdat er dagelijks aan twaalf arme reizigers een avondmaal en nachtverblijf werd verschaft. De gedenksteen vermeldt, dat ten jare 1443 de Voogden, Jan Valke en Willem Solderman, van verschillende geburen en andere liefdadige personen een zekere som ontvingen om kaarsen te koopen, ten einde de arme reizigers te lichten in den winter, namelijk van Allerheiligen-Mis tot Half-Maart. Daartoe zal jaarlijks 2 schellingen 6 deniers grooten besteed worden, welke de meesteres van het godshuis zal nemen van de gedane ontvangsten. In vergelding van die weldaad zullen de reizigers alle avonden drie Onze-Vaders en drie Groetenissen bidden voor de schenkers van het kapitaal. Ten tweede wordt vermeld, dat Katelijne van Ghijse een zekere som heeft gegeven, om met den kroos ervan turven te koopen, waarmede een vuur in de keuken zal onderhouden worden, om de arme reizigers te verwarmen. De oorkonde is gedagteekend 25 Maart 1443 en geteekend Z. Caubrake (1).

Gedenkplaten als de onderhavige zijn in Vlaanderen zeldzaam: in 1897 werd te Stekene een grafzerk in gebakken aarde van 1543 ontdekt (2).

(1) Zie *Het Godshuis van in St-Jan en Sint-Pauwel te Gent, bijgenaamd De Leugemeete* (oorkonden uitgegeven door Mr J. Baron Bethune en A. Van Werveke), Gent, 1902 - (2) *Annalen van den Oudheidkundigen Kring van het Land van Waes*. 1901, blz. 212. Artikel van den heer Annaert.

A. VAN WERVEKE

DAGBOEK NA 11 SEPTEMBER 1941 TOT EN MET DE BEVRIJDING 6 SEPTEMBER 1944 - EINDE OORLOG 8 MEI 1945

Vervolg op artikel "Dagboek gedurende zes weken gevang in Augustus - September 1944" verschenen in ons vorig nummer.

Na 11 september 1941 ben ik terug vrij na 6 weken gevangenis (Radio Londen) en ik vind natuurlijk onmiddellijk geen werk, dus, ik moet gaan stempelelen aan het Klein St Pietersplein. Moeder was daar thuis nog met 2 kleinere broers en ik kwam er ook terug bij. Ik moest dus zo vlug mogelijk zien te werken. Met dit stempelen kwam het gevaar voor opeisen naar Duitsland. Maar...

Woensdag 8 oktober 1941

Las ik in het dagblad dat men geschoolde paswerkers aanwerfde in het constructie werkhuis "Carels-SEM" aan de dok in Gent. Door mijn diploma A3 van 3 jaar dagles in de vakschool Carels mocht ik donderdagmorgen 9 oktober 1941 om 6u45 beginnen als halve gast paswerken aan de formidabele wedde van 3,61 fr. per uur in de Afdeling Elektriciteit - Transformatoren bij meestergast René Van Steenhuyze en afdelingsoverste Mr. Meire. Welke een oude gebuur was toen we in de Lourdesstraat woonden in de jaren 1931-1937, onze tuinen paalden aan elkaar. Het was de 60 urenweek en 8 dagen betaald verlof. Ik woonde nu aan de Keizerpoort in de Crevelstraat en moest dus 's morgens om 6u thuis opstappen (te voet) om op mijn werk te zijn om 6u45 en om 7u te kunnen beginnen, tot 's avonds 17u = 10u/daags.

Vrijdag 31 oktober 1941

1e Werkstaking bij Carels om 10u. De reden was dat men geen kolen meer

kreeg om ons te kunnen verwarmen. De vrouwen in de afdeling "Bobinage" moesten werken met hun voeten op een verwarmde steen en met hun mantel aan, na enkele dagen was dat bijna niet meer mogelijk, want het begon redelijk koud te worden. We werkten toen op houten klompen en hadden toch koude voeten. De oudere werknemers zegden tegen ons: "De Belgische Leeuw zal eens zijn tanden tonen aan de Duitse arend". Maar de maandagmorgen om 10u vloog plotseling de grote ingangspoort open en er kwamen auto's en moto's met Duitse Wehrmacht soldaten en Feldpolizei met die metalen kentekens op hun borst binnen, welke de fabriek kwamen bezetten om ons aan te manen het werk te hervatten zo niet...

3 november 1941

En weet u wat er toen gebeurde? De oudste Belgische leeuwen gingen terug het vlugst aan het werk. Wel hebben we dan steenkolen gekregen om de kachels terug te kunnen doen branden om ons terug te kunnen verwarmen. Maar enkele dagen nadien vulde iedereen van die oude leeuwen zijn ransel met steenkool om mede te nemen naar huis. Het zouden anders geen Belgen of Gentenaars geweest zijn.

Dinsdag 13 januari 1942

Daar vader geen radio meer had heeft hij de Gentse Radiodistributie laten aansluiten, dan konden we terug gecensureerde nieuwsberichten en muziek beluisteren. Maar geen Engelse en Amerikaanse zenders. Er waren 6 zenders en een P = pick-up stand.

Ik heb dan maar met een oude pick-up + arm, van Jozef Tondeleir, en een oude fonomotor een platendraaijer samengeknutseld om 78 toeren platen te kunnen afspelen.

Deze is nu te zien in de radiotentoonstelling van Mr. Jean-Pierre De Jaeger "Radio-visie van toen tot nu" in de Sleepstraat 79 te Gent, EL.G.B.-Electro groot- en kleinhandel. Ik had natuurlijk maar een plaat en dat was "Harlem Swing" en "Sheik of Araby" gespeeld door trompetist Gus Deloof. Deze was natuurlijk vlug versleten tot mijn groot verdriet en natuurlijk tot mijn ouders grote blijdschap.

Maandag 26 januari 1942

Mijn broer Julien mocht ook beginnen werken als leerjongen paswerker, aan 1,77 fr. per uur, in de afdeling onderhoud bij Mr. De Smet en wordt alzo helper van ons vader Firmin Antheunis die ook reeds bij Carels was aanvaard als paswerker (vrijdag 12 december 1941) na de weigering van de Duitse overheid om terug zijn oude werk te mogen hervatten aan de N.M.B.S. lokomotief Stelplaats te Merelbeke. Julien is bij Carels gebleven tot 1983 om dan in brugpensioen te gaan (57 jaar). Diezelfde dag breekt de 2e werkstaking uit om dezelfde reden, want nu was het nog veel kouder dan in november 1941.

Woensdag 28 januari 1942

Gingen we naar het "Arbeidsambt" in de St Margrietstraat te Gent, om geldelijke steun te bekomen, om verder het noodzakelijkste te kunnen kopen voor levensonderhoud. Men ondervraagt ons daar uit over alles en nog wat, zelfs of we Frans kunnen en of we beroepsschool gedaan hebben en een diploma bezitten. Ook of we willen werken als er werk is in Duitsland of Frankrijk? Wat betekende dit alles? Ik heb weigerend geantwoord om naar het buitenland te gaan zolang dat mogelijk zou zijn.

Zaterdag 13 februari 1942

We kregen terug bericht het werk te hernemen bij Carels, we waren terug wat gerustgesteld. We kregen een opeisingsbrief om terug te werken in Carels - SEM en voorlopig vrijgesteld voor onbepaalde tijd om te gaan werken in Duitsland of Frankrijk. Enkele maanden nadien is er een vakschool opgericht in de kleine draaijerij om nieuwe jonge draaiers op te leiden en alzo heeft mijn broer Julien zijn stiel als draaijer kunnen aanleren. De leraar was een VNV-er, een zekere Victor Verhoeven, uit de Cirque in de Zebrastraat, zijn moeder was poetsvrouw bij professor Daels, hij had de vallende ziekte, ik kende hem goed daar hij in de sectie van de afdeling Electriciteit - Transformatoren bij Mr. Meire stond, als paswerker.

Maandag 10 april 1944

Het was 2e Paasdag en op die dag is Merelbeke station en omgeving gebombardeerd door de geallieerde luchtmacht (600 doden) en veel schade. Enkele dagen nadien werden in vele firma's rond Gent, werklieden opgeëist om het vele puin te helpen opruimen zodat de treinen zo vlug mogelijk terug zouden kunnen rijden. Er waren natuurlijk meer woningen getroffen dan spoorlijnen. Mijn vrouw was onder de puinen met haar moeder, maar door toeval zijn deze levend van onder het puin geraakt. De 2e dag zijn ze beginnen opruimen. Die Victor Verhoeven V.N.V.-er werd aangesteld als werkleider bij de opruimingswerken. Maar 's anderendaags is deze reeds doodgeschoten, waarschijnlijk door de Witte Brigade, toen hij naar zijn werk ging. Hij kwam uit de Zebrastraat en aan de Gustaaf Callierlaan en het klein parkje die daar toen was.

Nu ga ik eens wat schrijven over wat we te eten hadden. Alles was natuurlijk gerantsoeneerd. 's Morgens als we gingen werken had ik een gamel van het Belgisch leger half gevuld met wat aardappelen gemengd met wat wortelen ofwel wat choucroute (zuurkool) soms eens met bruine bonen met als gevolg dat er die dag veel wind bij was, dat was dus ons middagmaal. We hadden ook 2 boterhammen gesmeerd met marmelade (iets wat op confituur geleek). 's Morgens hadden we 15 minuten pauze en als we dan begonnen te eten was alles op en 's middags aten we dan wat rauwe wortelen. Wij als jonge men-

sen hadden natuurlijk altijd honger. Ons moeder had dan nog zo drie jonge magen te spijzen.

HERINNERINGEN OVER HET EINDE VAN DE WERELDOORLOG II MET DE BEVRIJDING

Reeds 4 volle jaren heerst het oorlogsgeweld over ons klein landje welke voor de 2e maal in 25 jaar tijds door de Duitsers is bezet. Nu kunnen we ook meepraten over de zogenaamde Duitse vrijheid. Men is zelfs niet meer gerust waar men gaat want bijna overal wordt men geconfronteerd met de zogenaamde "Gestapo"; dat waren Belgische-Vlamingen in dienst van het Duitse bezettingsleger. Overal waar we kwamen moesten we kunnen bewijzen dat we hier werkten zoniet kon men opgeëist worden en verplicht worden om naar Duitsland te gaan arbeiden.

Vrijdag 1 september 1944

We zijn nu reeds vier lange jaren onder Duitse bezetting en het is net of er geen einde zal komen aan die vervloekte oorlog die reeds zovele slachtoffers heeft gevergfd. Plotseling vernemen we dat het Duitse leger overrompeld en omsingeld is en de manschappen en materiaal reddeloos verloren zijn, welke zich op Belgisch grondgebied bevinden. Als men zich op straat begeeft en in de stad is, ziet men auto's met materiaal en manschappen van het Duitse leger overal onrustig en gejaagd heen en weerlopen. Zodat we het moeten beginnen geloven dat het onvermijdelijke op komst is, men wacht de verdere gebeurtenissen met meer vreugde dan met angst af.

Zaterdag 2 september 1944

Op de werken wordt er bijna niet meer gewerkt maar voortdurend over de toestand gesproken, bij Carels-SEM op de dok, welke natuurlijk gans de bezetting heeft gewerkt onder Duitse leiding (zelfs kanonnen voor het Duitse leger); zijn reeds sedert gisteren alle papieren en plannen verbrand en vandaag wordt er reeds gekuist en alle gereedschap moet in de magazijnen binnen gegeven worden, tegen gebeurlijk stilleggen van het werkhuis.

Ook vele families van diegenen die met Duitsers medegeheuld hebben zijn er reeds van ondergemuisd uit schrik voor de vergelding die hen te wachten stond. Die waren natuurlijk van zinnens, na al die jaren van onderdrukking hun woede uit te werken op de incivieken - V.N.V.-ers en al wie zwart is geweest, het zou kunnen gaan van plunderen - stelen en misschien zelfs moorden. 's Avonds beginnen er plotseling gevechten uit te breken tussen weerstandsgroepen (witte brigade) en kleine groepen Duitse soldaten, zodat alle mensen nu best tijdelijk binnenshuis dienen te blijven, kwestie om niet tus-

sen de straatgevechten te geraken. Van de gevechten welke op verschillende plaatsen ontstaan zijn, wordt er gezegd dat de partizanen in actie zijn getreden in samenwerking met de geallieerde legers die nu op komst waren.

Er wordt nu natuurlijk van alles gezegd en gefantaseerd onder de bevolking, zelfs dat de Duitsers onder elkaar en zelfs tegen de zwarthemden vechten, van dit alles weet nog niemand het zekere, dat zal men misschien later nog wel te weten komen. Die avond was ik bij een vriend in de Zebrastraat (George Boesman) en kon dus niet meer naar huis omdat het nu gevaarlijk is zich op straat te begeven. Ik heb dan ook de nacht doorgebracht in zijn appartement alwaar er nog verschillende vrienden en kennissen waren die dan ook maar liefst in gezelschap waren. Men heeft daar gekaart van 's avonds 20 uur tot 's morgens 5 uur, totdat men zijn ogen bijna niet meer kon openhouden. 's Nachts hebben wij ook verscheidene branden kunnen zien o.a. die van het "Feestpaleis" in het Gentse Stadspark.

Zondag 3 september 1944

In de eerste morgenduren volgende op de geweldige nachtelijke schietpartijen die hebben plaats gehad, dierf er bijna niemand zijn woonst verlaten. Maar toch zijn er natuurlijk die het zich wagen en zo komt er eindelijk terug beweging op straat. Iedereen trachtte van elkaar te weten wat er allemaal gebeurd was die nacht. Midden de morgenduren ziet men plotseling van alle kanten mensen aankomen geladen met bedden, matrassen, stoelen, emmers, borstels en alles wat men maar enigszins indenken kan. Men ziet zelfs stootkarren heen en weer rijden, men mag alles gaan plunderen en stelen van de Duitsers. Er worden in de loop van de dag schoten gelost op burgers die stelen, maar door de collaborateurs en zwarthemden.

Maandag 4 september 1944

Reeds worden er aan alle bruggen en opslagplaatsen anti-tankgeschut en mitrailleurnesten geplaatst, ook worder er in de loop van de dag geweldige ontploffingen gehoord en worden reeds hier en daar bruggen opgeblazen en ook belangrijke opslagplaatsen. Plotseling plaatsen de Duitsers op de Frère Orbanlaan een antitankkanon met de loop gericht naar de Crevelstraat richting Brusselsestraat en Keizerpoort, ze verwachten waarschijnlijk dat uit deze richting Engelse of Poolse soldaten zullen verschijnen en zijn nu misschien in paniek. Wij natuurlijk ook want als deze moest beginnen schieten, amaa! onze huisjes! Men maakt nu elkaar gek met te zeggen dat men de Keizerbrug gaat opblazen, zodat men gans de dag alle deuren en ramen gaat open en dicht doen. Bij zover als het avond is, is de brug nog niet opgeblazen. Er lopen nog altijd "Gestapo's" en SS-ers rond in de stad. Er zijn berichten uitgehangen in de stad dat men om 21 uur binnen in huis moet zijn en dat de cafés om 20 uur moet gesloten zijn. Ook begint men hier en daar reeds de Bel-

gische driekleur terug te zien in de uitstalramen der winkels en bij de sommige gewone burgers hangt reeds de Belgische vlag uit het raam, wat misschien wel te vroeg is, daar de geallieerde legers hier nog niet zijn en de Duitsers nog niet zijn weggetrokken uit Gent. Want er wordt verteld dat ze reeds op huizen hebben geschoten waar er reeds Belgische kleuren uithingen. Rond 21 uur staat iedereen nog aan zijn deur op straat, om de stand van zaken onder elkaar te bespreken en men is nog niet geneigd om binnen te gaan. Plotseling worden er enkele kanonschoten gehoord en dan natuurlijk zijn in enkele seconden tijd alle straten gezuiverd en wordt er door Duitse soldaten gepatrouilleerd in de straten om op de te nieuwsgierige burgers te schieten, het veiligste was dus maar binnenshuis te blijven en het verloop der gebeurtenissen kalm af te wachten.

's Avonds rond 22 uur wordt er nog een speciaal alarm gegeven voor de Duitsers die zich op alles moeten voorbereiden om de stad te verdedigen ofwel om zich over te geven, wat trouwens niet gebeurd is want ze hebben nog verder gevochten en nog de Engelse troepen beschoten die in aantocht waren om Gent in te nemen.

Dinsdag 5 september 1944

Nog altijd horen we nu en dan ontploffingen in de verte, maar de Keizerbrug is nog niet opgeblazen, gans de morgen zien we nu vliegtuigen boven de stad vliegen en we denken dat dit verkenners waren om alle bewegingen der Duitse legereenheden te observeren. Rond 17 uur plotseling een alarm welke verscheidene malen herhaald wordt en de Duitsers doen ons terug binnen gaan en we moeten nu deuren en vensters sluiten, daarnaast begint men langs alle kanten schoten te horen, zoals gewerschoten, mitrailleurshots en zelfs kanonschoten enz... Iedereen wacht nu in angstige spanning het verder verloop der gebeurtenissen af. Rond 20 uur een geweldige slag, welke plotseling de stilte verbreekt, alle woningen in de omtrek daveren op hun grondvesten en vele ruiten en dakpannen tuimelen naar beneden. De Keizerbrug was nu toch opgeblazen zonder dat de omliggende bevolking was verwittigd geworden, zoals de Kregelstraat - Brusselse straat - St Lievenspoortstraat en nog zovele andere uit de omgeving. Nadien hebben we dan gezien dat er een stuk tramrail van de Keizersbrug door het dak op de zolder was terecht gekomen. Wij uit de Kregelstraat moesten nu een veilig onderkomen zoeken in de schuilkelder achter ons huis in het Klooster dat toen geen ingang had in de St Lievenspoortstraat, het huidige "Centrum voor gehoorrevalidatie en logopedie". Daarom moesten we zo vlug mogelijk over een muur klimmen om in die sterke schuilkelder te kunnen geraken om verder de nacht veilig te kunnen doorbrengen. Maar wat een werk hebben we dan gehad om de vrouwen en ook enkele kleine kinderen over de muur heen te helpen, zelfs een oude Mr. Van Canneghem een oude stoofsmid uit de Kregelstraat, van 80 jaar

moest in de schuilkelder gebracht worden. En alles moest vlug gebeuren. We zijn nog maar juist in de schuilkelder of weerom grijpt er een geweldige ontploffing plaats die het klooster op zijn grondvesten deed daveren en tegelijkertijd de elektrische leiding vernietigde zodat we dan natuurlijk in het duister, zonder enig licht, moesten afwachten in angstige spanning wat er verder ging gebeuren. Maar plotseling is er iemand in de kelder die nog een kaars heeft kunnen medenemen en daar mijn vader een roker is had hij lucifers bij zich en kon hij de kaars doen branden, zodat we voorlopig uit de nood geholpen zijn, tot de kaars is opgebrand. Verder horen we gedurende de nacht nog enkele geweldige ontploffingen en ook nog veel kanongebulder, maar we zijn voorlopig toch veilig. Het is net alsof er aan de nacht geen einde zou komen, maar toch komt de lang verwachte morgendschemering in de lucht, door een opening.

Woensdag 6 september 1944

De lang verwachte dag der bevrijding. Het is een verschrikkelijke nacht geweest, maar nu is het stil en verlaten op straat en met enkele jongens wagen we het om buiten te komen. De straten bieden ons een troosteloze aanblik door wat er die nacht is gebeurd, alles ligt vol glasscherven en dakpannen van de luchtverplaatsingen der ontploffingen.

Aan de Keizerbrug is het een spinneweb van elektrische tramkabels die her en der loshangen of afgebroken zijn. Ook stukken hout en tramrails liggen ver in de omtrek verspreid. Maar ondanks de geweldige luchtverplaatsing was de brug niet gans vernietigd, daar men er nog te voet kon overklauteren. Er lag daar ook een klein hondje dood, die misschien uit schrik in het gevaar gelopen was en alzo dood geslingerd is geworden. Ik en mijn broer Julien waren een van de weinige eersten om aan de Keizerbrug te gaan kijken. Er was dan nog niemand te zien.

Ook op de plaatsen b.v. aan de St. Lievensbrug en Frère Orbanlaan, waar de Duitsers alles in de steek hebben moeten laten, kon men zien dat de vlucht overrompelend en paniekerig is gebeurd. Wapens en waarnemingstoestellen zijn gans vernietigd alvorens op de vlucht te zijn geslagen. Men kon van alles meenemen zoals geweren, kogels, bajonetten enz... maar mochten er niet met in huis komen van moeder. Ik heb wel een Duitse helm binnengesmokkeld en weggemoffeld op de zolder waar men bijna niet op kon, waarschijnlijk ligt deze nog op dezelfde plaats en kan nu misschien nog dienen voor deze die hem vinden voor schatten op zolder. Van ooggetuigen vernemen we ook dat de Duitsers onder elkaar hebben gevochten en zelfs oversten hebben afgemaakt om alzo op de vlucht te kunnen slaan. Dat heb ik natuurlijk zelf niet gezien. Voorlopig is het nu stil in onze omgeving, de Keizerpoort en omstreken. Boven de stad is er een geweldige rookwolk te zien, volgens sommige verklaringen is het Gouvernement, aan het Prof. Laurentplein, in brand

gestoken. 's Morgens rond 10u45 is er nog eens een herhalend alarm. Wij wachten nu in spanning de komende gebeurtenissen af. Vliegtuigen cirkelen reeds boven de stad. Om 12 uur zien we de eerste Belgische weerstanders. In de Krevelstraat zie ik de 1e maal de verzetsgroep "RAPH" onder leiding van bevelhebber o/Lt Joseph De Vuyst, reeds bekroond met bloemen door de bevolking, de blijdschap kon niet op. Belgische, Engelse en Amerikaanse vlaggen beginnen in alle straten te wapperen. 's Middags komen er reeds geallieerde troepen binnen die verder moeten oprukken om de Duitsers te achtervolgen. De eerste Duitsers worden krijgsgevangen genomen door de verzetsgroep "RAPH", ik heb deze gezien aan de Keizerpoort. Nu worden ook de burgers en handelaars, welke met de Duitsers geheuld en gehandeld hebben, uit hun huizen gehaald door de burgers en zelfs eens door een Engelse soldaat. Van velen wordt hun inboedel kort en klein geslagen, door de burgers. Er zijn dan zelfs vergissingen gebeurd en persoonlijke wraaknemingen. Zelfs jonge meisjes en oudere vrouwen welke met de Duitsers verhoudingen hadden, die de Engelsen durfden toe te juichen en op tanks klauterden, maar zodra deze herkend werden, worden zij er door de menigte afgehaald en werden dan uitgejouwd.

Donderdag 7 september 1944

Het gros van het geallieerde leger begint te naderen. Enkele honderden Duitsers hebben zich samengetrokken over de Brugse vaart in de Grasfabriek en bij de werkhuizen "Vynckier" en willen zich daar verdedigen tot de laatste man. 's Nachts terug hevige beschieting van de stad door de Duitsers, maar ze wordt goed beantwoord door de Engelse artillerie. We brengen terug de nacht door in de schuilkelder.

Vrijdag 8 september 1944

Deze dag blijft het nog gedurig aanhouden van Engelse kolonnes die door de stad trekken en we krijgen eens te aanschouwen over wat een formidabel materiaal het Engelse Leger nu beschikt. In 1940 toen de Duitsers Gent binnenrukten stonden we ook verbaasd te kijken over hun materiaal, maar dan hadden we ook nog niets anders gezien dan ons kleine Belgische legertje. Maar nu kunnen we vaststellen dat de Engelsen na vier jaar oorlog nog meer en beter materiaal hebben dan de Duitsers toen. De vreugde waarmee de Britten en de Polen en Canadezen oprukken staat op hun gezicht te lezen en tegen iedereen zijn ze vriendelijk en beleefd. In de namiddag wordt er geschoten langs de Muide en omliggende door de Duitsers welke nog niet overmeesterd zijn achter de Brugse Vaart. Later in de avond worden er straatgevechten geleverd in dezelfde omtrek tussen Duitsers, welke het gewaagd hebben over de hoge voetgangerspasserelle (die niet kapot was) aan de Tolhuisbrug over de Brugse Vaart (de brug zelf was gedynamiteerd) en de

Engelsen. De kogels en de stukken "shrapnels" vliegen over de huizen en in de straten en maken natuurlijk schade en slachtoffers. Burgers beginnen in allerijl deze gevaarlijke wijken te ontruimen. Ik ben ook in deze omgeving en vlucht nu ook in de richting van de stad om alzo van de straatgevechten weg te geraken. Onderweg kom ik een Engelse soldaat motorrijder tegen welke gekwetst is aan de arm door een stuk "shrapnel" en ondanks de hevige pijn houdt hij toch vol om verder te rijden en zich te kunnen laten verzorgen. Aan de Lange Munt gekomen rukken er reeds patrouilles op van de partizanen en de "Witte Brigade" om steun te gaan verlenen bij de straatgevechten. Ze zijn nochtans nog altijd slecht gewapend met een verouderd geweer in afwachting dat zij modernere wapens zullen ontvangen. Er zijn reeds veel jongens gesneuveld door deze reden, ook door hun overmoed en hun weinige ondervinding tegenover de Duitsers. Als men 16 jaar was gaf men hen een geweer om te vechten tegen de Duitsers, zonder opleiding en zonder grondige kennis over omgang met wapens. Als deze dan onverwachts op weerstandsnesten met mitrailleurs botsten vielen er dan natuurlijk slachtoffers in hun rangen.

Onder het kanongebulder komen er nog steeds geallieerde kolonnes binnen onder het gejuich en gejubel van de bevolking welke nu niet zoals tevoren naar de schuilkelders gingen. Het is net alsof de menigte geen schrik meer heeft nu het bevrijdingsleger Gent heeft bevrijd. 's Nachts willen we ons te bed begeven daar we nu denken dat het een rustige nacht zal zijn, maar midden in de nacht moeten we er terug uit door het geweldig schieten en inslaan van obussen. Het is de Duitse artillerie, die achter de Brugse Vaart gelegerd is, welke de Engelse kolonnes bestookt die zich bevinden op de Boulevard Frère Orban en op de Brusselse Laan. Als wij 's morgens de straat opkomen zien we welke schade de nachtelijke beschietingen hebben aangericht aan de huizen in de omgeving. Verscheidene obussen zijn ingeslagen in de St.Lievenstraat en in nog verschillende straten, deze liggen vol met "shrapnels", glasscherven, dakpannen en steengruis.

Zaterdag 9 september 1944

In de loop van de dag nog enkele kanonsalvo's, 's avonds verergert het nog zodanig dat we nog eens in de schuilkelder moeten overnachten. 's Nachts wordt het licht bij een geweldige ontploffing gedoofd.

Zondag 10 september 1944

's Nachts is er in een zijstraatje van St.Lievenstraat, dicht bij de Kazerne "de Hollain" een auto geladen met benzine en drie bommen getroffen door een inslaande obus bij de nachtelijke beschietingen van Gent. Door deze ontploffing is de elektriciteit 's nachts onderbroken geweest. Verder kalme dag voor de artillerie. 's Namiddags rond 15u30 hebben Engelse bommenwerpers

"Hawker - Typhoons" de Duitse stelling die Gent beschoten uitgeschakeld met bommen en raketten, dit heb ik kunnen zien van ver daar ik dan juist op de brug was aan het begin van de Lammerstraat en de Kuiperskaai. Toch de volgende nacht nog een heviger beschieten van de stad.

Maandag 11 september 1944

Kalme dag - veel troepenbeweging - om 11u30 terug 12 Typhoons die de Duitse achterhoede beschieten in de omgeving van Wondelgem en terug een kalme nacht. Zo gaan de gevechten verder buiten Gent, maar hier eindigt mijn relaas want daar heb ik niets bijgewoond, juist de Keizerpoort.

Dinsdag 12 september 1944

Na bijna 3 volle jaren van zijn werk ontslagen te zijn geweest door de Duitse overheid, om naar de Engelse zender "Radio Londen" te hebben geluisterd en nu we terug bevrijd zijn, mag vader natuurlijk zijn werk hervatten in de Lokomotief Stelplaats N.M.B.S. te Merelbeke. De laatste maanden voor de bevrijding was hij ziek verklaard en heeft dan zo wat geldelijke steun ontvangen in het geheim van de N.M.B.S.

Vrijdag 15 september 1944

Na vier volle jaren Duitse bezetting terug de 1e Amerikaanse film gezien in de cinema "Lido" op Ledeberg, "Zielen van de zee" met Gary Cooper en George Raft.

Maandag 2 oktober 1944

Victor Antheunis mag werk aanvatten in de Filature Rooigem - Drongensesteenweg te Gent in de "Atelier Central" - "Union Cotonnière" later "UCO". Als paswerker aan 20 fr./uur - In april 1945 Technische bediende geworden op het tekenbureel van Mr. Bruyneel.

1 januari 1945 Nieuwjaarsdag

Had boven Gent een van de grootste luchtgevechten uit de 2e wereldoorlog plaats - het beschieten van bijna alle vliegvelden in België. Dit was een van de laatste stuiptrekkingen van het Duitse Leger met het "Von Rundstedt - Offensief" in onze Belgische Ardennen.

Daar het nieuwjaarsdag was, moest ik met mijn moeder en 2 broers op weg naar Ledeberg om nieuwjaar te gaan wensen bij ons grootmoeder, juist toen we aan St. Lievensbrug kwamen, ongeveer rond 9u, was het luchtgevecht begonnen met de Poolse piloten die op het (St-Denijs Westrem) vliegplein gelegerd waren. We hebben ons zo dicht mogelijk tegen de huizen moeten houden tot dat het gedaan was, daarmee hebben we een gedeelte van dat luchtgevecht zelf kunnen zien. Het ergste heeft natuurlijk op het vliegplein

van St-Denijs Westrem geweest, er zijn daar veel vliegtuigen op de grond vernield en een zestal piloten zijn omgekomen. Het relaas over dit gevecht wordt gans beschreven in het boek "Gent - 40-45" van J.P. Marchal.

Maandag 7 mei 1945

Eindelijk na vijf volle jaren oorlog wordt de Duitse capitulatie aangekondigd. Hetgeen een grote vreugde opwekt bij de ganse Europese bevolking.

Dinsdag 8 mei 1945

Dus V-dag in gans de wereld. 's Namiddags na 15 uur zal minister Churchill persoonlijk aankondigen dat de vreselijkste aller oorlogen eindelijk geëindigd is in Europa en wordt daarmede door zijn doorzettingsvermogen en aandeel in de oorlog: "De man van de 20ste Eeuw". Daarna zal de officiële V-dag een aanvang nemen en de Woensdag 9 mei 1945 daaropvolgend wordt door al de geallieerde landen dan ook aangenomen als de grote vrededag.

De dinsdagmorgen van 8 mei gaat iedereen zoals gewoonlijk naar zijn werk, maar men is niet al te geneigd om te beginnen. Maar de werkoversten weten nog niet hoe de toestand evolueert en doen toch maar het werk aanvangen. Maar midden in de morgen komt het nieuws binnen dat het werk mag stilgelegd worden tot vrijdagmorgen ten einde de officiële capitulatie van Nazi-Duitsland in gans Europa te kunnen vieren, hetgeen natuurlijk geen tweemaal moest gezegd worden, vooral bij de jongeren. Bij ons in UCO-atelier was het Directeur-Ingenieur Mr. Langeroot die ons dit kwam aankondigen. 's Avonds is de feeststemming in alle wijken en gebuurten van Gent en omstreken onbeschrijfelijk, langs alle kanten wordt er gedanst, gezongen, gedronken en gekust om ter hardst. 's Avonds rond half tien worden in de stad, de 1e maal na bijna 5 volle jaren lichtverduistering, de lichten ontstoken. Men kon het bijna niet geloven dat dit nog ooit ging gebeuren en zie, het was zover. Want kijk in de verte ziet men plotseling het Belfort ook verlicht worden en overal worden spandoeken gehangen met in 3 talen "Leve de geallieerden" maar nu niet meer in het Duits. Deze feestvreugde kon niet op en is bijna niet onder woorden te brengen, alle Gentse feesten die er na gekomen zijn hebben nooit de vreugde onder de bevolking kunnen overtreffen en ik denk niet dat nog ooit zal kunnen gebeuren wat men toen beleefde. We hadden 5 jaar met volledige lichtverduistering en angst voor de Duitsers moeten leven en nu was alles plotseling weer zoals voorheen.

Woensdag 9 mei 1945

's Morgens huldigungs-optocht voor de prestaties van onze geallieerde leger-eenheden. Men ziet hierin vele verschillende afdelingen van het Engelse-Amerikaanse-Canadese en zelfs van het Belgische Leger door de stad defileren.

Ook nog een afdeling van de Nederlandse "Koninklijke Marine". 's Middags grote optocht door de stad van alle Gentse scholen in het teken van de overwinning der geallieerden op Nazi-Duitsland. Het is een optocht welke verscheidene uren duurde in de blakende zon. Men stelt o.a. voor: - De landing in Normandië - De Bevrijding - De Duitse gruweldaden - Het nuttig werk v.h. Rode Kruis gedurende de oorlog. Tot slot de dood van Hitler in een beerkuip.

's Avonds is de feeststemming al een weinig verminderd tegenover gisteren, men stelt vast dat de feeststemming van de vorige dag te geweldig is geweest, het spaargeld begint op te geraken en men wordt oververmoeid door het feesten en te weinig te rusten.

Vrijdag 11 mei 1945

Iedereen gaat terug aan het werken, maar net alsof er lood in onze schoenen zit, van moeite van de 2 voorbije dagen, maar ja, het spreekwoord zegt: "Aan alles komt een eind" en zie dat is nog waar ook want de oorlog is nu ook voorbij. Wie had dit ooit gedacht na 5 volle jaren. Maar nu gaan wij, met nieuwe moed op de toekomst, terug naar ons werk met meer vreugde dan vroeger. We leven nu toch met de hoop op een betere toekomst zonder oorlog en een lange vrede in de wereld. De 1e Gentse feesten na de oorlog in de maand juli 1945 zijn nadien ook nooit overtroffen geworden omdat dan bijna iedereen terug thuis was en nog niemand dacht of kon op reis gaan. Maar helaas, tussen 1945 en nu 1993 zijn er in de wereld weer veel oorlogen geweest, gelukkig niet in België.

Dit alles is dus mijn relaas over de vijf oorlogsjaren van 1940-1945.

Victor ANTHEUNIS
Mei 1993

LODEWIJK en BERTHA DE VRIESE

Over Lodewijk De Vriese is hier en daar al reeds wat gepubliceerd, maar nog niet een volledige levensschets. We willen dit hier samenvatten en aanvullen. Bovendien is het een gelegenheid om ook wat aandacht te schenken aan zijn dochter Bertha die voor Gent toch ook van betekenis is geweest als eerste vrouwelijke dokter in de Bijloke.

Lodewijk De Vriese werd geboren te Gent op 8-10-1848 als zoon van Franciscus, schrijver van beroep. Hij groeide op te Evergem. Na het lager en middelbaar onderwijs in een kostschool werd hij op 15-jarige leeftijd notaris-klerk te Gent, hoewel hij liever Rechten had gestudeerd. Maar zijn vader plaatste hem voor een voldongen feit.

Te Gent was hij in pension bij een tante. Lang bleef hij niet bij die notaris, en werd ambtenaar bij de gemeente Evergem. Later stapte hij over naar het provinciebestuur te Gent. Daar schreef hij het "Beknopt handboek van den ambtenaar des burgerlijken stands" dat in het Frans werd vertaald en door de regering bij de plaatselijke besturen werd aanbevolen. De jongeman had dus wel iets in zijn mars. Maar in 1874 nam hij ontslag.

Dat jaar huwde hij te Gent (15-9-1874) met Coralie Pannenmaeker (19-6-1854 - 23-8-1912), zonder beroep. Het paar kreeg drie dochters: Martha op 16-6-1875, die ongehuwd en kinderloos in 1923 naar Ukkel verhuisde; Clara op 7-4-1876, die na 22 dagen overleed; en tenslotte Bertha op 26-9-1877.

Van 1875 tot 1878 was hij beheerder bij het Gentse dagblad "La Flandre Libérale". Een eervolle positie voor zo'n jongeman in deze liberale omgeving. In 1875 richtte hij ook een drukkerij op en bleef tot in 1886 een twintigtal weekbladen uitgeven. Hij was tevens een gezaghebbend ijveraar voor de belangen van de middenstand.

Hij ging zich ook interesseren voor kunst en letterkunde. Zo gaf hij van 1898 tot 1908 het geïllustreerd kunstmaandblad "Gent voorwaarts - Gand en avant" uit. Dit werd in 1910 gevolgd door het prestigieuze en eveneens tweetalig en geïllustreerd maandblad "Gent XXe eeuw".

Met het uitbreken van de oorlog in 1914 kwam aan dit initiatief een einde. Vermeldenswaard is dat Raymond De Kremer (alias Jean Ray of John Flanders) hier zijn tweetalig journalistiek debut maakte.

De Vriese was jarenlang lid van de "Zetternamskring", een literaire vereniging waarvan vele vooraanstaande letterkundigen en heemkundigen, w.o. Fons Van Werveke, lid waren.

De Vriese was voorstander van tweetaligheid. Dat belette niet dat hij een sterke Vlaamse reflex had, wat hem aanzette ook voor het gewone volk in de moedertaal te schrijven. Hij werd een geliefd volksschrijver. D'hondt (1927) citeert Em. De Bom die over zijn werk zegt: "Het is een stuk onvervalscht volksleven".

Al op 17-jarige leeftijd schreef hij een zedenschets "Geschiedenis van een paar halve laarzen met dubbele zolen". Zijn letterkundig jaarboekje "Mei-lover" beleefde drie jaargangen (1868-1870). Nadien volgden nog tal van volksverhalen. Zijn "Gentsche spreekwoorden en spreekwijzen" kende in 1917 een vierde geïllustreerde uitgave. Hij bleef tot in 1925 voor het volk schrijven.

Toen in 1912 zijn vrouw overleed en zijn jongste dochter in 1914 trouwde bleef hij alleen achter met zijn oudste dochter.

Tijdens WO I (1914-1918) was hij secretaris van het "Steun- en voedingskomiteit".

Een aanslepende oogkwaal waarvan hij in 1918 volkomen blind bleef zette een domper op zijn talrijke activiteiten, maar tot in 1925 bleef hij schrijven over Gentse figuren en het Gentse volksleven van toen.

Ter gelegenheid van zijn 70e verjaardag, wat door de oorlog was uitgesteld, werd hem op 28-3-1920 door zijn talrijke vrienden en bewonderaars zijn marmeren borstbeeld aangeboden. Het was van de hand van de Gentse kunstenaar Theo Soudeyns. Na enige tijd zoek te zijn geweest werd het teruggevonden op een veiling, aangekocht, en geplaatst aan de ingang van de bibliotheek van het Museum voor Volkskunde te Gent, waar De Vriese ook actief was geweest. Het is er nog steeds te zien.

Een andere bezigheid van De Vriese was het inrichten van tentoonstellingen. Zo werkte hij in 1880 mee aan de Belgische afdeling van een tentoonstelling over hygiëne te Boulogne en in 1888 aan een expo gewijd aan gezondheid te Oostende.

In het kader van zijn voortrekkersrol voor de plaatselijke middenstand richtte De Vriese in 1893 een tentoonstelling in over levensmiddelen en gezondheid in de "Lion d'Or" te Gent. Er volgden nog vele andere die veel volk, ook vreemden, naar Gent lokten. Zijn pronkstuk werd de groots opgezette Provinciale Tentoonstelling van Oost-Vlaanderen in juni-september 1899 in het Citadelpark te Gent. Ze werd bezocht door Leopold II en de latere koning Albert. Een hoogtepunt voor de Gentse middenstand. Deze tentoonstelling was een vingeroefening voor de Wereldexpo van 1913 te Gent. Hier trad hij op als adviseur. Maar door het nakend onheil dat over Europa dreigde is dit evenement slechts matig geslaagd.

Zijn kennis en ervaring ter zaken zorgden er voor dat hij door de regering herhaaldelijk werd aangezocht als haar vertegenwoordiger bij tentoonstellingen in het buitenland.

In zijn laatste levensjaren verbleef hij enige tijd bij zijn oudste dochter te Ukkel en bij zijn terugkomst naar Gent werd hij opgevangen door zijn jongste, die arts was.

De Vriese overleed te Gent op 15 april 1932.

Van de onderscheidingen die hij mocht ontvangen noemen we: ridder in de

Kroonorde, officier in de Kroonorde van Roemenië, palmen van officier in de Franse Académie.

Enkele werken van De Vriese buiten de reeds vernoemde:

1870 - Luimige brokken.

1873 - Twee volksjongens, of wat het is klerk te zijn.

1873 - Twee werklieden (werd bekroond).

1915 - De volksdichter Destanberg herdacht (met portretten).

1916 - Een wandelingsken in 't ronde van Gent (met zichten en portretten).

1920 - De volkszanger Karel Waeri herdacht.

1923 - Zwart Polleke (jeugdherinneringen).

1925 - Onder de Wekkinge, broksken Gentsch volksleven voor 't volk bijeengebracht.

1928 - Onder de Draeke. Een tweede reesem brokskens Gentsch leven voor 't volle bijeengegaard.

En nu wat zijn dochter Bertha betreft. Het is dit jaar precies honderd jaar geleden dat zij aan de Universiteit van Gent promoveerde als eerste vrouwelijke arts.

Bertha was een bijzonder intelligent meisje die er van droomde universitaire studies te doen. Haar vader, die zelf die gelegenheid niet had gekregen, bracht zijn steentje bij om dat te verwezenlijken. De toelatingsvoorwaarden voor universitaire studies waren in de loop van de 19e eeuw herhaalde malen gewijzigd. Door de wet Devolder van 1890 werd definitief de verplichting heringevoerd dat hiervoor een gehomologeerd getuigschrift van hoger middelbaar onderwijs was vereist. Met één uitzondering: ook een geslaagde proef voor de Centrale Jury te Brussel voldeed. Jammer genoeg bestonden er geen humaniora's voor meisjes. Het eerste (privaat) initiatief voor een meisjeshumaniora te Gent ging uit van een "Société coöperative gantoise pour l'instruction supérieure des jeunes filles", met later als gevolg de oprichting van een "Athenée de jeunes filles" in 1907. Het stedelijk en later rijkslyceum die hier uit groeiden kwamen pas in respectievelijk 1922 en 1948 tot stand. Dat alles rijkelijk laat voor Bertha.

Voor haar zat er niets anders op dan zich door private studie voor te bereiden op de proef voor de Centrale Jury. Hier was de inbreng van haar vader dus van belang. Maar het plan ging door en zij slaagde met glans in de proef. Met dit getuigschrift trok zij naar de universiteit om er geneeskunde te studeren. Hier had ze geluk, want door diezelfde wet Devolder was die studie nu juist ook toegankelijk geworden voor vrouwen.

In 1893, amper 16 jaar oud, schreef zij zich dus in. Zij doorliep de studie met glans en slaagde voor de laatste vier jaar telkens met de grootste onderscheiding. Op 20-7-1900 behaalde zij het diploma en werd zo de eerste vrouwelij-

Bertha De Vriese op Anatomiecongres te Jena 1904. Foto Archief Universiteit Gent.

ke doctor in de genees-, heel- en verloskunde die te Gent afstudeerde. In het "Volksbelang" van 28-7-1900 werd dit uitgebreid vermeld. Nu er in de geneeskunde meer meisjesstudenten zijn dan jongens, is er op die honderd jaar toch een lange weg afgelegd.

In de Universitaire Wedstrijd versloeg ze haar mannelijke concurrenten met een ruime 95 op 100. Bij de opening van het academisch jaar werd ze dan ook gelukgewenst door de rector Van der Mensbrugge. Burgemeester Braun die daarna het woord voerde ging wat de seksistische toer op (niets onge-

woons voor die tijd) en wees op de concurrentie die vrouwelijke artsen hun mannelijke collegas zouden aandoen. Maar Bertha kreeg het laatste woord en mocht in naam van haar mededingers het dankwoord uitspreken.

Na haar promotie ging ze zich verder bekwamen in de grote Europese laboratoria en hospitalen. Het was duidelijk dat ze een academische carrière nastreefde.

Terug te Gent solliciteerde zij naar een assistentschap in de anatomie. Dat werd ingewilligd, en zij trad in dienst op 1-1-1904. Na vier jaar was haar mandaat uit en kon niet vernieuwd worden. Ook een aanvraag voor de plaats van werkleidster, door de faculteit gesteund, werd afgewezen door de minister. Op 1-1-1908 stond ze dus op straat. Om haar taak zo goed mogelijk te vervullen had ze afgezien van een private praktijk. En ze had haar werk goed gedaan. Ze was geslaagd in de veeleisende proeven voor een Speciaal Doctoraat in de anatomie en had 18 wetenschappelijke publicaties op haar actief (in tegenstelling tot haar vader alle in het Frans, maar dat was vóór de ver nederlandse). Als troostprijs kreeg ze de "eretitel" van Speciaal Geaggregeerde van de faculteit geneeskunde.

Gelukkig kon ze aan de slag als dienstoverste aan de kinderafdeling van de Bijloke, die ook dienst deed als universitaire kliniek. Volgens de memoires van L. Elaut, toen doctoraatsstudent, terroriseerde ze de internen maar verzorgde haar patiëntjes voortreffelijk. Ze begon ook een private praktijk in de pediatrie, en werd nog geneeskundig inspectrice voor het stedelijk onderwijs. In 1914 huwde ze met de huidarts Jozef Vercoullie, zoon van de grote Vlaamse filoloog. Het echtpaar bleef kinderloos.

Bertha De Vriese overleed te Gent op 17 maart 1958.

REFERENTIES

Voor Lodewijk De Vriese:

F. De Coster - 1948 - Lodewijk De Vriese herdacht bij de 100e verjaardag van zijne geboorte, OVZ XXIII, 152-158.

G. D'hondt - 1927 - Gentsche figuren: Lodewijk De Vriese - overdruk uit Groote Snoeck's Almanak voor 1927, Snoeck, Ducaju en ZN, Gent. (met portret)

G. D'hondt - 1931 - Lodewijk De Vriese - A. Beknopte Levensschets - B. Lijst zijner geschriften - OVZ VI, 5-11.

G. D'hondt - 1931 - Lodewijk De Vriese; Verhalen en schetsen uit zijn werk - OVZ VI, 12-40.

F. Van Bost, A. Verbeke - 1997 - De prentkaarten van de provinciale tentoonstelling in 1899 te Gent - uitgave Gentse Verzamelaarsclub "De Draak" vzw, 1-47.

M. Van Wesemael-1892 - Lodewijk De Vriese herdacht - Ghendtsche Tydinghen 11, 257-259 (met portret).

Voor Bertha De Vriese:

L. Elaut - 1981 - Mijn Memoires, Van Keiberg tot Blandijnberg, uitg. Orion, Beveren, p. 206.

N. Goossens - 1992 - De Gentse Morfologenschool, Uit het verleden van de RUG nr. 33, Archief RUG.

N. Goossens - in druk - Bertha De Vriese, in Nat. Biogr. Woordenboek, vol. 16.
N. Goossens, P. Kluyskens, A.M. Simon-Vander Meersch, M. Thiery - 1990 - Gent: 300 jaar Geneeskunde, uitg. Fac. Geneeskunde RUG en UZG (met portret).
Archief RUG - diversen.

Noël GOOSSENS
Stichting Jan Palfyn

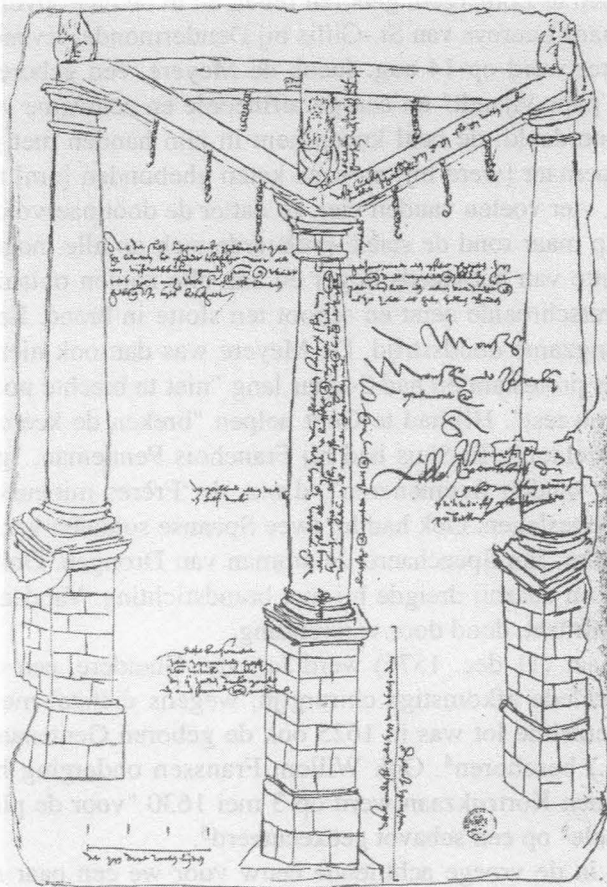

DE DRIEPIKKEL TE MARIAKERKE: HET EXECUTIEOORD VAN DE GENTSE OUDBURG

Binnen de stad Gent had men, zoals bekend, naast de rechtbank van de stad zelf ook het in het Gravensteen zetelende gerechtshof van de Oudburg. En in de onmiddellijke omgeving van de stad hadden bovendien zowel de Sint-Baafs- als de Sint-Pietersparochies ook elk hun eigen gerechtshof. Elk van deze hoven had uiteraard eveneens een eigen "plaetse patibulaire", d.i. een dikwijls aan de rand van het rechtsgebied, soms op een al dan niet kunstmatige heuvel gelegen oord. Daar werden de ter dood veroordeelden geëxecuteerd en bleven er nadien dikwijls ook tentoongesteld. Zowel de publieke terechtstelling als de expositie van het lijk waren bedoeld als afschrikking voor aanwezigen of voorbijgangers.

De Oudburg van Gent had een executieoord dat gelegen was op het grondgebied van Mariakerke, buiten de Brugse Poort en bekend stond als "het Gerecht". Hoe die plaats er tot het midden van de zestiende eeuw uitzag en welke infrastructuur en 'faciliteiten' daar toen aanwezig waren, is niet bekend. Omstreeks 1550 echter bestelde het rechtscollege van de Oudburg een nieuwe, monumentale galg. Meer dan waarschijnlijk moest die een oude galg vervangen, maar ook kan het in de zich reeds aankondigende 'beroerlijke tijden' sterk toegenomen aantal 'patiënten' daarbij een rol gespeeld hebben. Dat zou dan helpen verklaren waarom de galg zó was geconcipeerd dat men niet één, maar verscheidene veroordeelden tegelijk kon ombrengen.

De nieuwe galg bestond uit drie kolommen blauwe hardsteen die rustten op hoge, gemetselde voetstukken uit witte arduin. De vorm van de zuilen was duidelijk geïnspireerd op de Griekse Dorische stijl, maar de schachten waren effen en niet gecanneleerd. De zuilen stonden opgesteld in de vorm van een driehoek. Bovenaan stond op elke zuil de naar buiten gerichte afbeelding van een zittende leeuw die het wapen van de Oudburg met de voorpoten vóór zich hield. De drie zuilen waren bovenaan verbonden door houten balken waaraan men negen mensen tegelijk kon ophangen (zie afbeelding uit het SA Gent)¹.

Ontwerp voor nieuwe Driepikkel (ca. 1550).

Deze galg die natuurlijk al vlug de "Driepikkel" gedoopt werd, bevond zich op de Campagne-wijk, meer precies dicht bij de naar Mariakerke toe gerichte hoek van de Brugse Steenweg en de huidige Driepikkelstraat (zie afbeelding). Waarschijnlijk was die opgericht langs de Brugse Steenweg, op de plaats van of naast de huidige herberg 'Het Lammeken', zodat de galg vanop de drukke steenweg goed zichtbaar was.

Opknooping aan de galg was de meest ontorende en vernederende vorm van doodstraf. De andere vormen, o.m. wurging, alleen of na radbraking, levend begraven, verbranden, verdrinken of zieden in kokend water, kwamen niet alleen minder voor, ze waren ook voorbehouden aan specifieke misdrijven. Zo was het koken in een grote ketel water voorbehouden aan valsmunters.

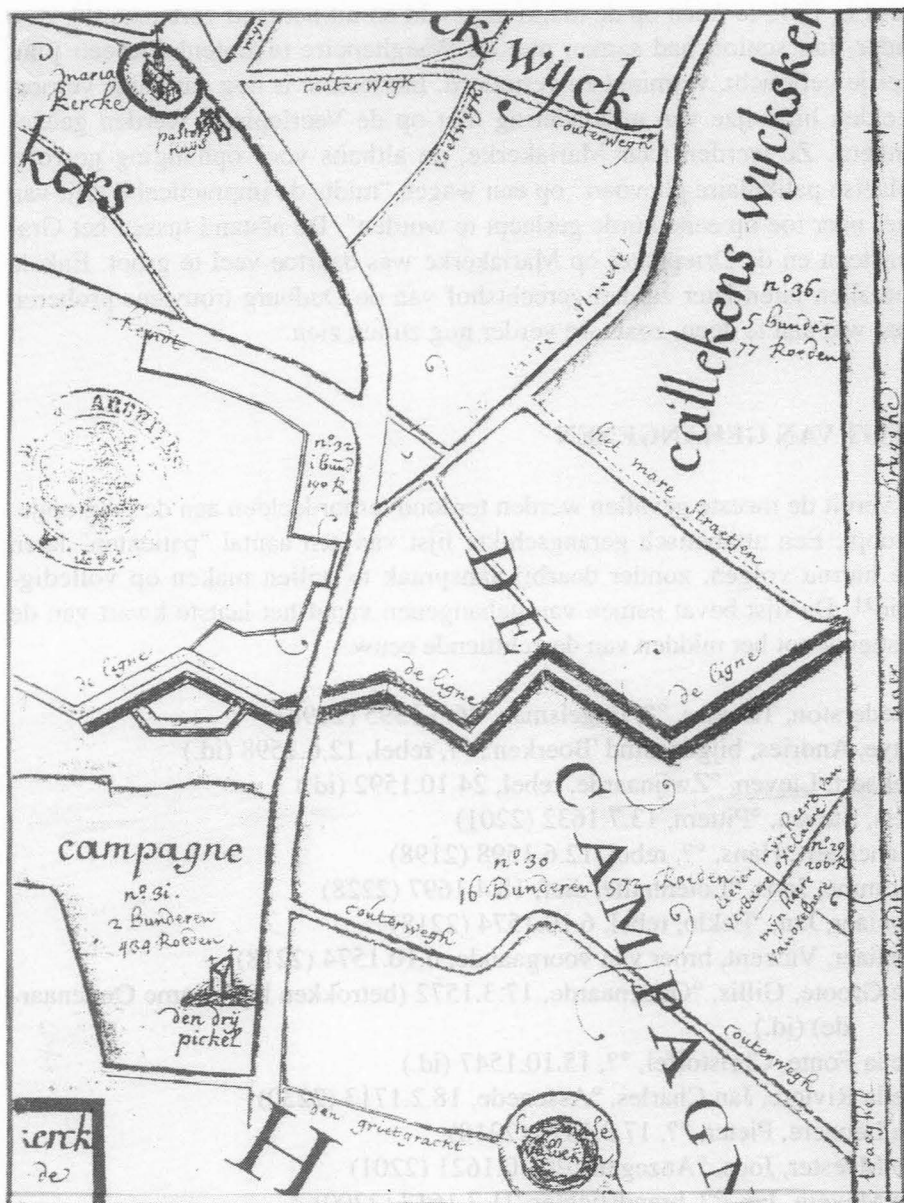
De galg en de koord waren de meest gebruikelijke doodsvonnissen, maar het gerechtshof van de Oudburg sprak natuurlijk ook allerlei andere vonnissen uit die de dood tot gevolg hadden. Zo werden in 1574 (6 nov.) Hans Van

Rentergem, een te Zomergem geboren rebel, en in de daaropvolgende maand (11 dec.) Lenard Laureys van St.-Gillis bij Dendermonde, levend verbrand. Twee jaar later werd op 14 aug. Jacob de Meyere, een geboren Gentenaar, bijgenaamd "pape vijandt" tot een geraffineerde en zeldzame vorm van verbranding veroordeeld: de beul kneep hem in zijn handen met gloeiend tangen, "ende daernaer [werd hij] an eene keten ghebonden [om] te loopene an eenen staeck, vier voeten vanden vier, zo datter de doot naervolcht"². De veroordeelde liep maar rond de staak, probeerde zich op alle mogelijke manieren aan de hitte van het steeds hoger en aan alle kanten oplaaiende vuur te onttrekken, verschroeide eerst en schoot ten slotte in brand. Een gruwelijke en tergend langzame doodsstrijd. De Meyere was dan ook niet de eerste de beste. Hij was protestant en had 24 jaar lang "niet te biechte noch te heleghe sacramente geweest". Hij had te Gent helpen "breken de keercken ende afweerden de beelden". Te Sluis had hij Franchois Penneman, "gardiaen vanden cloostere vanden freemenen", d.w.z. de 'Frères mineurs' of Minderbroeders, doodgeslagen. Ook had hij twee Spaanse soldaten vermoord en velen beroofd, o.m. Jan Speechaert, de amman van Drongen. Ook als afperser was hij actief en daarbij dreigde hij met brandstichting. Vandaar wellicht de ongewone strafmaat, dood door verbranding.

In hetzelfde jaar (11 dec. 1576) werd Jan van Gheldere, een uit het West-Vlaamse Ruiselede afkomstige chirurgijn, wegens diefstal met het zwaard onthoofd³. Hetzelfde lot was in 1625 ook de geboren Gentenaar Hans Dhans (23 dec.) beschoren⁴. Ook Willem Franssen onderging hetzelfde lot. Deze laatste, een Kortrijkzaan werd op 3 mei 1630 "voor de pilaren vanden Graven Castele" op een schavot geëxecuteerd⁵.

Het duurt tot in de vroege achttiende eeuw voor we een paar radbrakingen vermeld vinden, soms gevolgd door het als een strafmildering bedoelde oversnijden van de keel. Dit laatste maakt immers vlug een einde aan een anders heel lange doodsstrijd. Op 29 juli 1707 werd de uit Deinze afkomstige maar te Desteldonk wonende Lieven vander Meulen schuldig bevonden aan de moord op zijn echtgenote. Hij had ze met een mes doodgestoken. Het vonnis luidde: "levendich gheraeijbraeckte ende met een mes de kele afghesneden te worden"⁶. Het afsnijden van de keel was in dit geval ook een verwijzing naar de wijze waarop hij zijn vrouw vermoord had. Indien mogelijk gebruikte de beul dan het moordwapen ook bij de executie van de veroordeelde. In 1713 werd Andries Nonnemans (° De Klinge) geradbraakt en "gewoeld", d.w.z. gewurgd met een koord⁷. Deze radbrakingen hadden in de regel plaats op een schavot dat vóór het Gravensteen werd opgericht. Midden december 1620 werd een zekere Bertken Michielssens opgehangen. Zijn lijk werd daarop het hoofdhaar "met eenen walme stoot afghesyngheld". Ook dit was een symbolische verwijzing naar het feit dat deze Lokeraar tot de dood was veroordeeld wegens brandstichting⁸.

Deel van de Tiendenkaart van Mariakerke (1729).

Links onderaan "den drij pickel".

Op 19 okt. 1736 werden twee spitsbroeders, Jan Micalotte (°Aigem) en François de Waegheire (° Machelen) samen veroordeeld om eveneens geradbraakt te worden⁹. Over deze twee zijn toevallig ook gegevens uit een andere bron beschikbaar. Jan Micalot was de vader van een zoon die eveneens Jan heette. Deze laatste maakte deel uit van de bende van Jan de Lichte en

werd in 1748 te Aalst op de markt geseseld en uit het land verbannen¹⁰. Zijn vader, Jan senior, had samen met de Waegheneire te Lotenhulle een jong meisje verkracht, verminkt en vermoord. Interessant is nog dat beide veroordeelden bij wijze van uitzondering niet op de Veerleplaats werden geëxecuteerd. Ze werden naar Mariakerke, de althans voor ophanging gewone "plaetse patibulaire ghevoert" op een wagen "midts de impracticabiliteit van daer naer toe op eene hurde geslept te worden". De afstand tussen het Gravensteen en de Driepikkel op Mariakerke was daartoe veel te groot. Enkele tientallen jaren later zal het gerechtshof van de Oudburg trouwens proberen daar wat aan te doen, zoals we verder nog zullen zien.

LIJST VAN GEHANGENEN

In veruit de meeste gevallen werden terdoodveroordeelden aan de galg opgeknoopt. Een alfabetisch gerangschikte lijst van een aantal "patiënten" laten we hierna volgen, zonder daarbij aanspraak te willen maken op volledigheid¹¹. De lijst bevat namen van gehangenen vanaf het laatste kwart van de zestiende tot het midden van de achttiende eeuw.

- Baederston, Thomas, °?, Engelsman, 26.5.1595 (2198)
- Baye, Andries, bijgenaamd 'Boerken', °?, rebel, 12.6.1598 (id.)
- Bekaert, Lieven, °Zwijnaarde, rebel, 24.10.1592 (id.)
- Bets, Steven, °Pittem, 13.7.1632 (2201)
- Blanckaert, Hans, °?, rebel, 12.6.1598 (2198)
- Blomme, Joos, °Lotenhulle, dief, 18.4.1697 (2228)
- Coniaer, Jan, °Eeklo, rebel, 6.10.1574 (2218)
- Coniaer, Vincent, broer van voorgaande, 6.10.1574 (2218)
- De Groote, Gillis, °Oudenaarde, 17.3.1572 (betrokken bij inname Oudenaarde) (id.)
- De la Fonte, Christoffel, °?, 15.10.1547 (id.)
- De la Riviere, Jan Charles, °Assenede, 18.2.1713 (2230)
- De Leuzere, Pieter, °?, 17.3.1572 (2218)
- De Meester, Joos, °Anzegem, 24.10.1621 (2201)
- De Meyere, Jan, °?, brandstichter, 21.7.1617 (2200)
- De Poortere, Laurens, °Waasmunster, 26.1.1752 (2236)
- Faes, Gillis, °Puul bij Lier, bedelaar en rover, 6.5.1573 (2218)
- Fern, Pauwels, Engelsman, rebel, 28.3.1598 (2194)
- Franssen, Wynant, °Houtem in land van Valkenburg, rebel en moordenaar, 22.10.1621 (2201)
- Godijns, Serraes, °Lovendegem, 48j., dief, 18.2.1713 (2230)
- Goedynck, Jacques, °St.-Winoksbergen, vrijbouter, 15.10.1668 (2201)

Goemaere, Adriaen, °Sleidinge, straatrover, 18.2.1713 (2230)
 Hauwe, Pauwel, 45 j., °Nevele, straatrover, 24.7.1728 (2231)
 Hevaere, Pieter, °Aarsele, rebel, 6.3.1598 (2198)
 Houpar, Robert, °?, Engelsman, rebel, 6.10.1755 (2237)
 Jaghere, °?, °Bassevelde, bijnaam "tkind van Brul", 12.6.1598 (2198)
 Janssens, Jan, °Noorwegen, soldaat, 30.12.1621 (2201)
 Jooris, Lodewijk, °Tiel, vrijbuiters, 1621 (id.)
 Kerrebroeck, Lieven, 22 j., °Drongen, 30.4.1764 (2238)
 Lambercy, Louis, °?, 21.7.1755 (2237)
 Leclair, Jacob Pieter, °Elverdinge, 29 j., rover, 18.2.1713 (2230)
 Levenne, Brixius, °Cyple bij Mons, 27 j., dief, 10.10.1615 (2199)
 Michielssens, Bertken, °Lokeren, brandstichter, 12.12.1620 (2199)
 Palynck, Hans, °Oostakker, 23.6.1629 (2201)
 Peynaert, Caerel, °Gent, woonde te Petegem bij Deinze, 20 j., paardendief,
 17.2.1726 (2231)
 Ritsaert, Jonas, °?, Engelsman, 26.5.1595 (2198)
 Ronse, Adriaen, "gheseyt pape", °Oudenaarde, vrijbuiters, exhibitionist en
 verkrachter, 18.10.1623 (2203)
 Steene, Hubert, °?, 15.10.1597 (2198)
 Stol, Hans, °?, vrijbuiters, 27.10.1616 (2199)
 Storia, Daneel, °Brugge, kleermaker, dief, 23.7.1632 (2199)
 Symoens, Hans, °Eeklo, dief, 23.7.1632 (2199)
 Synaf, Joos, °omgeving Kortrijk, 3.10.1621 (2201)
 Teerlynck, Roegier, °Caestre bij Oudenaarde, 17.3.1574 (2218)
 Tijtgadt, Carel, 32 j., °St.-Eloois-Vijve, banbreker en dief van lijnwaad op
 blekerij "De bellevidere", achter de kerk van Akkergem, 26.10.1712
 (2229)
 Van de Kerckhove, Lambrecht, °Nieuwpoort, 29.10.1739 (2234)
 Van den Leene, Jacques, °?, 15.10.1597 (2198)
 Van de Putte, Claes, °Roeselare, 22.3.1586 (id.)
 Van de Putte, Jan, 21 j., °Vlamertingen, 29.10.1739 (2234)
 Vander Leye, Franchoys, °Waregem, 15.1.1599 (2198)
 Van der Mote, Arent, °?, betrokken bij inname Oudenaarde, 17.3.1572 (id.)
 Van Etten, Titus, °?, vrijbuiters, 31.3.1599 (2198)
 Van Hiele, Gillis, °Hamme, inbreker, 7.5.1621 (2200)
 Van Petegem, Jan, °Meigem, vrouwenverkrachter, 7.10.1713 (2230)
 Van Thunderen, Andries, °?, vrijbuiters, 27.10.1616 (2199)
 Van Weybrouck, °?, bijnaam "coetsere", °?, vrijbuiters, 27.10.1616 (2199)
 Vereecken, Christophel, °Lovendegem, 24 j., bijgenaamd "Prins loopere",
 rover, 18.2.1713 (2230)
 Vermeire, Laureyns, 19 j., °Gent, dief, 28.6.1728 (2231)
 Walens, Nicolas, °Brussel, vrijbuiters, 27.10.1601 (2201)

Wesel, Philippe, bijgenaamd "den tambour", °Aalst, vagebond en dief, 10.12.1746 (2236)

Wesemaels, Hans, °?, betrokken bij inname Oudenaarde, 17.3.1572 (2218)

Willemsz, Willem, °Delftshaven 12.6.1598 (id.)

DE "DRIEPIKKEL" ALS EXECUTIEOORD BUITEN GEBRUIK

Het spreekt vanzelf dat de grote afstand tussen de plaats waar het vonnis werd geveld (Gravensteen) en "de plaetse patibulaire" allerlei problemen met zich bracht. De tocht van de kar met daarop de patiënt en een biechtvader, een pater Augustijn, doorheen de smalle straten langs de er dicht bij elkaar gepakte menigte, nam zeer veel tijd in beslag. De bespottung, de vernedering, het werpen met allerlei afval was voor de veroordeelde zelf, maar ook voor de begeleiders een pijnlijke en tijdrovende beproeving. Deze procedure vormde ook een scherp contrast met de andere vonnissen die vlak vóór het Gravensteen werden uitgevoerd.

In 1770 had het rechtscollège er genoeg van. In november van dit jaar wendden ze zich tot de Raad van Vlaanderen, het hoogste rechtsorgaan in Vlaanderen¹², met een verzoekschrift.

In hun schrijven wijzen de "mannen van leene" van het "hove, Casteele ende Audenburg van Ghendt" erop dat

van audts de executie van hemlieden criminele sententien geschieden op verschillende plaetsen, te weten:

- de sententien van gheesselingen ende andere demonstratien daer de doot niet en volght, op de Veerleplaetse, alwaer alle de criminele sententien bij desen hove uytgesproken inschelijckx geexecuteert worden;
- ende de sententien ter doot buijten de Brugsche Poorte, aen ofte ontrent den Drijpickel op de prochie van Mariakerke.

Het is de uitvoering van deze laatste "sententien" die ze als een zware last beschouwen, zoals uit het vervolg van hun verzoekschrift blijkt:

Ten aensien van de executien... ter doot, ontmoeten de supplianten een aldergrootste inconvenient, door den transport van den criminelen vanden Graeven Casteele tot de plaetse van de gewoonelijcke executie, die door de lanckdeurigheijt ende de passage langst eene haege van eene overvloedigheijt van volck deurende beth¹³ den tijdt van eene ure, soo penible ende afgrijselijck moet wesen als de doot selve.

In de regel werden tot dan toe alleen de "executien ter doot" met de koord op de Driepikkel ten uitvoer gebracht. Toch werd hierop wel eens een uitzondering gemaakt. Zo is het geval bekend van een geseling die niet alleen op

de "Veerleplaetse", maar ook op andere plaatsen moest gebeuren, ook aan de Driepikkel. Op 21 juli 1617 werd de brandstichter Jan de Meyere¹⁴ op de Driepikkel opgeknoopt. "Int ghedrumme vanden volcke" dat daar - zoals gewoonlijk bij dergelijk spektakel - was samengekomen, bevond zich Baudewijn Jacque, geboren te Rijsel. Dit bleek een gauwdief te zijn die probeerde de geldbeugel van een paar omstaanders te stelen en dit - een verzwarende omstandigheid - "ter wijlen het volck besich was met te doene zijn ghebedt voor den patient". De pickpocket wordt echter gegrepen en veroordeeld tot de volgende, ongewone straf:

- ...condempneren ghestelt te worden up eenen wagh en eenen staecke, ende ghegeeselt te worden up u bloote lijff met scherpe roeden,
- eerst ande pilaeren vanden Graven Casteel,
- daernaer an het Begijnhof van Ste Lysbetten,
- ende ten lesten tot Mariakerke ter plaetse patibulaire, totten loopenden bloed.

Maar, zoals gezegd, dit was een zeldzame uitzondering.

De rechters van de Oudburg argumenteren verder: "De supplianten en vinden geene reden ofte oorsaecke waerom de executien ter doot inschelijckx op de Veerleplaetse niet en geschieden". Dit is de kern van hun betoog en de reden van hun verzoekschrift. Mogelijke tegenwerpingen proberen ze reeds bij voorbaat te ontzenuwen:

Want bij soo verre men soude connen seggen sulckx voorts te komen om dat de executien van desen geschieden ter causen van delicten begaen ten platten lande, dese reflectie saude haere solutie vinden doordien de expositie van de cadavers geschiet ter plaetse patibulaire ter exemple van andere, gelijk geschiedt ten lande van Vrijen, Aelst, Audenaerde, Cortrijk...

Het argument als zou de Driepikkel moeten behouden worden als afschriking voor misdrijven die op het platteland waren gebeurd, houdt volgens het rechtcollege geen steek. Het afschrikkend karakter zou immers behouden blijven, daar de lijken van hen die op het Veerleplein zouden ter dood gebracht worden, er nadien zouden heengebracht worden om er te kijk te hangen. De Driepikkel zou dus nog als plaats van expositie zijn rol behouden. Hoe de Raad van Vlaanderen op dit verzoek heeft gereageerd, is mij niet bekend.

Een aanwijzing dat hun vraag ingewilligd werd, is alvast dat een zekere Bernardus Herman, een Kortrijkzaan, op 6 april 1772 na vonnis van het gerecht van de Oudburg niet te Mariakerke wordt opgehangen maar aan een "potence"¹⁵. Die was daartoe opgericht vóór het Gravensteen op het Veerleplein binnen de vier pilaren. Naar alle waarschijnlijkheid werd zijn lijk dan na de exe-

cutie naar de Driepikkel gevoerd, waar het wekenlang geëxposeerd bleef. Twee jaar later, op 12 februari 1774, werd op de "Veere-plaetse" door het "colesie van den auderburgh ter excusie gebrocht Joannes Baptist van der Linden die beroeft hadde de kercke van Marien Houdenrove ende Evergem en ons Heere misandelt". Hij werd veroordeeld om "gewoelt, sijn rechthandt afgekapt ende dood sijnde verbrandt en gevoert [te worden] naer Mariakerke en geleijt op een rat". Hij was tweeëntwintig jaar oud¹⁶.

W.L. BRAEKMAN

NOTEN

1. Overgenomen uit *Gent. Waar is de Tijd*, p. 89. L. Lievevrouw-Coopman, "Het Scherp Examen. Een bladzijde uit de geschiedenis van het Oud Strafrecht in Gent", *OvZ* 16 (1941), 15-62 spreekt over drie ijzeren palen evenwijdig van elkaar geplaatst (p. 40).
2. RA Gent, *Oudburg*, nr. 2218.
3. RA Gent, *Oudburg*, nr. 2218.
4. RA Gent, *Oudburg*, nr. 2201.
5. RA Gent, *Oudburg*, nr. 2202.
6. RA Gent, *Oudburg*, nr. 2229, fol. 61v.
7. RA Gent, *Oudburg*, nr. 2230, fol. 204.
8. RA Gent, *Oudburg*, nr. 2199.
9. RA Gent, *Oudburg*, nr. 2234, fol. 189-191.
10. Zie W.L. Braekman, "De zoon van Jan de Lichte. Nieuwe gegevens over de bende", *OvZ* 68 (1993), 107.
11. De gegeven data zijn die van de executie. Achteraan tussen ronde haakjes staat telkens het nummer van de archiefbundel in het RA Gent, fonds Oudburg.
12. RA Gent, *Oudburg*, nr. 2214.
13. *beth*: meer dan.
14. RA Gent, *Oudburg*, nr. 2200.
15. RA Gent, *Oudburg*, nr. 2240, fol. 58v.
16. U Gent, hs. G 19834 (1e deel).

HELP! EEN VROUW (?) IN DE LEIE AAN DE MINNEMEERS

Een naam waar iets achter steekt. Minnemeers en Minnemeersbrug: wonderse namen. Maar wat betekenen ze? Pré d'Amour, zoals nu nog op de prachtige brug af te lezen valt? Amour? Onzin, zo zie ik je al denken. Alhoewel, niet te rap, beste lezer, het heeft er toch iets mee te maken.

Onlangs verscheen in 'Oost-Vlaamse Zanten' een bijdrage die aan de naam Minnemeers gewijd was (1). Hierin werd beschreven hoe de betekenis van het eerste lid van de naam wel degelijk afgeleid werd van 'min', 'meermin' of verleidelijke en verderfelijke watergeest, en hoe deze betekenis bij het volk eeuwenlang bekend gebleven was (2).

Alhoewel die naam oorspronkelijk niets te maken had met (be)minnen (3), zit er toch iets in dat tenminste met bepaalde aspecten van dat eigenaardige menselijk gevoel te maken heeft. In de Middeleeuwse Kerk, die de Meermin, net als zo veel andere oude heidense fenomenen recupereerde en recycleerde, werd de watergeest namelijk het symbool van de bedrieglijke aantrekkingskracht van de zinnelijkheid (4). De kwaadwillige geest werd daarmee bijna vanzelfsprekend vrouwelijk, of half vrouwelijk, en maakte uiteraard vooral onschuldige (?) mannen tot slachtoffer.

Deze vrouwelijke vorm van de watergeest is uniek in het Vlaamse binnenland. Elders op het platteland bleven talloze verhalen bekend van waterduivels en nekkers, ook wel labbaarts en osschaarts genoemd, die zich in of aan waterplassen ophielden. In de verhalen van hun weinig zachtzinnige exploitanten ontbreekt ieder spoor van vrouwelijke verleidingstechniek.

De *Minnemeersch-minne* van schepen Vermeulen. Dat de naam Minnemeers afgeleid werd van Meermin, is absoluut geen recente originele bevinding. Reeds in 1941 was dat in het lang en het breed aangetoond geworden door Jozef Vermeulen, die aan de Minnemeers en aan de vele mogelijke betekenissen van die naam, een hele studie wijdde (5).

Onder de kenners bleef echter onzekerheid bestaan. Dit is te verklaren doordat Vermeulen in een tweede bijdrage zijn eerdere bevindingen meende te moeten afzweren om uiteindelijk tot een verkeerde conclusie te komen. Hij was, zo bekende hij... 'het slachtoffer geworden van die verderfelijke Waterminne. Ze heeft ons netjes door haar "interessantigheid" in 't water en in de val gelokt'. Later zou echter blijken dat Vermeulen eerder het slachtoffer geworden was van slechte raadgevers. De onbetwiste autoriteit terzake, Dr. Maurits Gysseling, kwam te laat met zijn glossarium van Gentse plaatsnamen, waarin Vermeulens oorspronkelijke uitleg bevestigd werd (3).

Dat was jammer want Jos Vermeulen (Moerbeke-Waas 1894 - Gent 1956),

advocaat, verdienstelijke folklorist (6) en schepen van de stad Gent (1947-1953), had het behoorlijk te pakken gekregen. Zo eindigde hij zijn eerste artikel over de Minne-meers met een lang (168 regels) gedicht "De Minne-meersch-minne" waaruit zijn fascinatie voor de Waterminne onverholen spreekt (7). Of Vermeulen hoge dichterlijke aspiraties had, weet ik niet, maar hij kon er wel wat van (8). Het werkstuk geeft een levendig beeld van wat men zich van zo'n meermin kon voorstellen. Hij liet zich hierbij overduidelijk leiden door de beschrijving die er van gegeven werd in zijn inspiratiebron, een artikel, ondertekend 'Job' in La Flandre Libérale uit 1929. Laat ons dit even belichten aan de hand van enkele fragmenten.

Na een idyllische beschrijving van de Leie in een ter plaatse al eeuwen verdwenen pastorale omgeving, komt de dichter voor de dag met een boerenknaap, die wat verlaat, aan de Minne-meers was blijven dromen en...

*Nergens was een mensch te speuren
Ook geen schuit lag daar omtrent
Toch was iemand aan 't neuren.
Een vreemd wijsjen onbekend.*

...

*Daar ging 't water plots aan 't wielen,
Draaide al kolkend, ziedend rond.
-"Groote God! Red nu mijn ziele
In deez' hachelijken stond!"-
En daar hoorde hij duidelijk naren
Dwarsch door 't lisch en 't oeverriet,
Bij gestreel van harpesnaren,
't Schoonste, 't zachtste en 't zoetste lied.*

*Lachend, lokkend, goud van haren,
-Was hij nu maar weg geweest-
Reeds voor hem daar uit de baren
Met heur slanke, blanke leest,
Plots de Minne van deze oorden,
Sprak hem met heur glimlach aan,
En met woorden die bekoorden
D'onervaren jongeman*

...

*Door heur listen en heur lagen,
Door heur lokkend smachtend lied,
Door het jokken en het plagen
Dat haar boosheid niet verried,*

*Tot, door 't steeds meer dwingend vragen
Dat, als zot van minnepijn,
Hij besloot den sprong te wagen
Om bij 't schoone lief te zijn.*

*Ai, toen schoot ze mij waarachtig
In een wreeden schaterlach,
Als ze 't menschkind, schoon en krachtig,
In haar duivelsklauwen zag!
Hare lange, gouden lokken:
't Werd een kluwen, slijmig groen,
Al van adders; en de schrokke
Gaf een doodsbeet hem tot zoen.*

Waarop de 'looze, booze kwene, 't onmeedoogend waterwif' haar vangst meesleurt naar haar 'donker slijkverblijf'. En de dichter-advocaat besloot (na nog een fors aantal versregels):

*Moest ge soms te Gent, de Leie
Dweerschen langs de Min'meerschbrug
Denkt dan aan die oude tij'en
Bij geval, nog eens terug.
Hoe daar niets dan weiden waren,
Wiedauwlanden en moeras,
Hoe de weg er vol gevaren,
Zoo voor lijf als ziele was.*

Je ziet het: al moest de juiste Franse vertaling van Minnemeers Pré de la Sirène geweest zijn, er is wel degelijk een van de vele varianten van het verschijnsel Minne = Liefde mee gemoeid.

Wat een gloeienden zoen vermag, volgens Hendrik Conscience. Een heel ander, maar al even bloedstollend verhaal dat zich afspeelde in het water van de Leie aan de Minnemeersbrug, betrokken we bij niemand minder dan Hendrik Conscience, meer bepaald uit zijn historische roman 'Jacob van Artevelde'. Dit volumineuze broertje van 'De Leeuw van Vlaanderen' had zijn enorme succes destijds onder andere te danken aan allerlei volkomen gefantaseerde nevenintriges die dikwijls met erg grove steken aan het eigelijke verhaal genaaid waren. Zo was er een authentieke Romeo en Julia geschiedenis waarin Lieven, de zoon van Jacobs bloedvijand en latere moordenaar Geeraert Denys, verliefd werd op Veerle, Jacobs dochter, jawel.

Dat is nu eens echt om problemen vragen, uiteraard. De brave Veerle, die in

het Groot Begijnhof verbleef, kreeg een rake klap toegediend van een door de sinistere Denys senior als moordenaar ingehuurd ribaud en ze werd voor dood achtergelaten in een bootje. Het bootje dreef af naar de Minnemeersbrug, waarop zich, als bij toeval, een 'onbekende nachtwandelaar' bevond. Heerlijke verhalen waarin dergelijke toevalligheden nog konden en mochten. We laten de oude meester zelf aan het woord... (9):

Degene, die op dit eenzaam uer van boven de brugge in het water blikte, ofschoon er in de duisternis nauwelyks enige dof glinsterende rimpelen op den vloed zich vertoonden, was geen ander dan Lieven Denys, die, door eene onzeglyke smart vervolgd, zyne bedsonde was ontvlugt om aen den koelen nacht eenige verkalming zyne brandende hersenen te vragen. Wat hy daer deed wis hy zelf niet; hem ontbrak tot het bewustzyn zyner daden. Onder de donkere hemel zoo wel als in zyne wooning bleef hy steeds verslonden in akelige droomen, welke hem zyne arme Veerle voorschetsten worstelende tegen onteering en moord, by haren laetsten snik nog zynen naem als eenen hulpkreet roepende. Hy zag haer lyk, bebloed en verminkt daer onder in de duisternis voor zich liggen, en weende in zyn binnenste tranen der wanhoop en der razerny.

Maar Conscience kon de arme Veerle niet op die manier naar de hemel der maagden schrijven en hij kon Lieven met zijn brandende hersenen niet zomaar alleen laten op de verlaten Minnemeersbrug:

*Eensklaps werd hy uit zyne duistere mymering opgewekt door den schok van iets dat tegen de palen der brug aenstiet. Met meer aendacht in het water blickende zag hy welhaest een boot onder zyn oog den stroom afdryven. Nauwelyks had hy aen het witte hoofdhulsel den vorm van een Beggynenkleed herkend, of een versmachte schreeuw ontvloog zyne borst en hy liep, van ontsteltenis sidderend (...) den Minnemeersch op. Hier, by den lagen boord der Leije, staerde hy een oogenblik met uitgestrekte armen naer den boot en wandelde eenige malen met wanhopig ongeduld heen en weder, alsof hy naer een werktuig hadde uitgezien. Welhaest liet hy zich in het water glyden en zwom met alle kracht door den stroom, totdat hy den boot bereikte. In zynen spoed toog hy denzelven zwemmend tot by den kant, klom uit den vloed en sleurde het levenlooze lichaem op de weide in het gras. Het water, dat hem van het hoofd lekte, verduisterde in den eerste zyn gezigt; maer niet zohaest had hy ondanks de nachtelyke donkerheid, door hand en oog, zyn geliefde herkend, of hy liet zich in de uiterste vertwyfeling by haer nedervallen en zuchtte, onder het storten van eenen tranenvloed, terwyl hy by poozen het yskoude voorhoofd der maegd met zyne brandende lippen raekte:
"Veerle, Veerle! Goede zuster, hoor my! Ik ben het: uw vriend, uw verloofde!*

Ontwaek, lieve, ach, nog een enkele blik uwer oogen, nog eenen klank uwer stemme..... en wy gaen te samen tot God. - Eilaes, eilaes, dood! Zy is dood!" Hy rukte zich van wanhoop de haren uit het hoofd en wroette met de nagelen in het vleesch zyner borst, als wilde hy zich den boezem openscheuren. Wel-dra riep hy op nieuw, als iemand die tot een uiterst besluit is overgegaen: "Veerle, Veerle, leven zonder u? Neen, neen, de slag die u getroffen heeft moet ook mijn hart verbryzelen. Wereld, snoode, booze wereld, vaerwel!" Met deze woorden plaetste hy zyne lippen op den mond der maegd en drukte er eenen langen afscheidskus op. Eene voelbare rilling doorliep, by den gloeienden zoen, de leden der maegd. "Zy leeft! zy leeft!" riep Lieven, van blydschap de handen ten hemel heffende. Gezegend moet gy zyn, ô God!" En met driftige kracht de maegd op zyne schouder heffende, liep hy juichend den Minnemeersch af, als hadde hy den vyand eenen onschatbaren buit ontvoerd.

Eventjes terug in de alledaagse werkelijkheid. Het moest dus niet altijd verkeerd aflopen, daar aan de Minnemeersbrug. Het zekere voor het onzekere nemende, heeft het stadsbestuur (of de brandweer) daarom een reddingsboei geplaatst aan de kaai van de Minnemeers, niet meer dan enkele passen voorbij de plaats waar de Minnemeersbrug vroeger lag, bijna rechtover het uiteinde van de oude Minnestraat, de huidige Goudstraat in de Waterwijk. En de meermin, waar zou die gebleven zijn? Toch zeker niet meer IN het water: reeds zeventig (!) jaar geleden eindigde Job (nom de plume van Joseph de Smedt) zijn artikel in de "Flandre" met de klacht: "Hélas, les eaux gantoises ne sont plus habitables, et les poissons eux mêmes les ont désertées". Alhoewel..., wanneer je langs de Minnemeers komt, denk dan eens aan *die oude tij'en*, maar hou de boei in het oog. Het water wordt namelijk heel heel stille-tjes aan terug proper en er komt waarachtig opnieuw leven in.

LUC DEVRIESE

NOTEN

1. Devriese, L., De meermin van de Minnemeers te Gent, Oost-Vlaamse Zanten, jg. 74, 1999, nr. 1, p. 70-73.
2. Het thema 'meermin' wordt buitengewoon boeiend behandeld in de tentoonstellingscatalogus 'Van sirenen en meerminnen', A.S.L.K., Brussel 1992, pp. 208 en bij De Donder, V., De lokroep van de zeemeermin, Standaard Uitgeverij, Antwerpen, 1992, pp. 128.
3. Gysseling, M., Gents vroegste geschiedenis in de spiegel van zijn plaatsnamen, Standaard Uitgeverij, Antwerpen 1954, p. 61. *Min* is afkomstig van het Germaanse *mannja*, een afleiding van *man*, (mens: man of vrouw), dat in het Nederlands volksetymologisch vervormd werd onder invloed van *minnen*.

4. Leclercq, J., De kerstening van de sirene, In: Tentoonstellingscatalogus, 1992, p. 35-39.
5. Vermeulen, J., De Minnemeersch te Gent, en: Nog over de Minnemeersch te Gent, Oost-Vlaamse Zanten, Gent 1941, jg. 16, p. 79-111; 194-213.
6. Vooral Vermeulens studie omtrent de 'Arteveldecultus' in de 19de en 20ste eeuw te Gent (Oost-Vlaamse Zanten, jg. 13, 1938, p. 101-208) was, naar het getuigenis van Prof. Hans Van Werveke (Jacob van Artevelde, Kruseman, Den Haag, 1963, 2de uitg. 1982, p. 104), waardevol.
7. Een duidelijk geval van mermaphilie; volgens De Donder een ongeneeslijke kwaal. De ziekte werd voor het eerst in Engeland beschreven, waar de aandoening trouwens het meest voorkomt. De term is afgeleid van 'mermaid'.
8. Hij publiceerde gedichten onder de naam Joost Wieland. Zie bij Heymans, F. (red.), Voor den duivel geen stap achteruit!, Gent, 1992, p. 165 en 170.
9. Overgenomen uit de eerste uitgave, Buschman, Antwerpen, 1849.

GENTSE MEMORIEDAGEN: 30 APRIL - 1 MEI

30 April 1407

Bij een charter wordt de Raad van Vlaanderen die zetelde in Oudenaarde, overgebracht naar Gent.

Deze Raad werd in 1386 opgericht door Filips de Stoute, zij het dan ook dat hij aanvankelijk "Camere van den Rade" werd genoemd. Deze Raad was het hoogste gerechtshof van het Graafschap Vlaanderen; hij diende niet alleen als enig Beroepshof voor de stedelijke rechtbanken, maar hij was ook bevoegd voor de zogenoemde voorbehouden gevallen zoals majesteitsschennis, valsmunterij, oproer, zware verstoringen van de openbare orde en dergelijke. Een groot aantal gevallen die behandeld werden door deze Raad betrof geschillen tussen steden, kasselrijen en allerlei instellingen.

Waar was deze Raad van Vlaanderen gevestigd ? Als ge dat wilt weten moet gij er toch het jaartal aan toevoegen, want hij is een 20-tal malen verplaatst geweest. Aanvankelijk was hij gevestigd in Rijsel, maar nog geen 20 jaar later komen wij hem tegen in Oudenaarde. Daar zit hij nauwelijks 3 jaar als hij, zoals reeds gezegd, overgebracht werd naar Gent. Men zou kunnen denken: het is logisch dat deze Raad definitief gevestigd wordt in de hoofdstad van Vlaanderen, Gent. Niets is minder waar, want telkens als de Gentenaars iets gezegd of gedaan hadden dat de Graaf niet beviel - en dat gebeurde vrij regelmatig - werd de zetel verplaatst. Dit was ook weer eens het geval in 1429 wanneer de Gentenaars overhoop lagen met Filips de Goede. Deze schafte deze Raad in Gent af en stichtte onmiddellijk een nieuwe in Kortrijk. Na een "amende honorable" van de Gentenaars werd hij het jaar nadien dan

toch terug gevestigd in Gent.

Nog verschillende malen zou Gent de Raad van Vlaanderen zien vertrekken. Tussen 1404 en 1498 werd hij 12 maal verplaatst. In 1498 kwam hij dan toch terug naar Gent en zou er blijven tot in 1578. Om te ontsnappen aan Ryhove en consoorten werd hij overgebracht naar Douai, maar in 1585 laat de Hertog van Parma hem terug naar hier overbrengen.

De zittingen in Gent werden gehouden in het Gravensteen, gedurende een korte periode ook in het Stadhuis. In 1778, één jaar voor de openbare verkoop van het Gravensteen, werd er voor de laatste maal verhuisd naar het gewezen Jezuïetenklooster in de Volderstraat. Op 27 November 1795 zorgden de Fransen ervoor dat er definitief een punt gezet werd achter de Raad van Vlaanderen.

30 April 1540

Pro memorie: Carolijnse Concessie. Zie "Ghendtsche Tydinghen" - 1990 - N° 2 - pp.85-88

30 April 1666

Gouverneur-Generaal der Nederlanden Markies Francisco Castel-Rodrigo komt aan in Gent en stapt af in het hotel van de Heer Van Welle op de Kouter.

Hij zou 2 dagen later op de Vrijdagmarkt de eed afleggen in naam van de 6-jarige Karel II.

30 April 1849

Stichting door Louis Van Houtte van zijn Tuinbouwschool.

Ze heette toen "Institut Royal d'Horticulture de Gendbrugge". Na een kwart-eeuw gehecht te zijn aan het Gesticht Van Houtte werd de school overgebracht naar de Kruidtuin op de Steendam. In 1889 werd ze overgebracht naar een vleugel van de Normaalschool. In 1937 werd een kasteel met een grote tuin aangekocht in Melle waar deze school sindsdien gevestigd is.

30 April 1871

De "Melomanen" brengen een serenade aan August Gevaert ter gelegenheid van zijn benoeming tot Directeur van het Conservatorium van Brussel, waar hij Fetis opvolgt.

Deze componist-dirigent-musicoloog werd geboren in Huise in 1828. Hij deed zijn studies aan het Conservatorium alhier en in 1847 behaalde hij de Prijs van Rome met zijn "Le Roi Lear".

Bekend van hem zijn o.m. "Vers l'Avenir", "Naar Wijd en Zijd" en natuurlijk de Arteveldecantate. Hij stierf te Brussel in 1908.

30 April 1873

Het dak van het voormalig klooster van de Alexianen en de kapel branden af. Werd heropgebouwd naar de oorspronkelijke plans door architect August Van Assche.

30 April 1884

Geboorte van de schilder Karel Van Belle.
Hij overleed alhier op 5 Oktober 1959.

30 April 1886

Dood van de beeldhouwer Isidoor Dubrucq.
Hij werd in Gent geboren op 6 Mei 1844.
Hij studeerde aan de Academie bij Pierre De Vigne-Quyo.
Na de dood van Van Eenaeme voltooide hij het beeldhouwwerk op het binnenfronton van het kerkhof van de Brugse Poort.
Van Dubrucq die ook nog toneel speelde bij de Fonteïnisten kennen wij o.m. het borstbeeld van Charles de Kerchove de Denterghem en van Napoleon Destanberg. Op het kerkhof het monument Spanoghe en portretmedaillons van Napoleon Destanberg, Karel Onderet, Antoon Van Eenaeme.

30 April 1920

Dood te Nice van Charles Van Rysselberghe.
Deze broer van de schilder Theo was hier van 1879 tot 1916 Stadsarchitect. Hij werd geboren in 1850 en studeerde af aan de Academie in 1875. Van 1882 tot 1911 was hij er leraar van Architectuur. In Gent kan men nooit ver lopen zonder iets van hem tegen te komen. Wij beperken ons tot enkele voorbeelden: het Museum voor Schone Kunsten, het Conservatorium in de Grote Sikkel, buiten het Laurentinstituut en de Andriesschool nog een 20-tal andere stadsscholen, hij deed vele werken in de Opera en bouwde o.m. het kwartcirkelvormig uitstekend gedeelte, hij stond architect Geirnaert bij, bij de restauratie van het St-Jorishof en was een der 3 architecten belast met de restauratie van de Lakenhalle. En zo zouden wij nog een tijdje verder kunnen gaan. Hij was een van de stichtende leden van de "Maatschappij voor Geschiedenis en Oudheidkunde te Gent."

30 April 1938

Dood van de letterkundige Gustave D'Hondt.
Hij werd geboren in 1865 in Sint-Denijs-Westrem.
Was de Hoofdredacteur van het in 1910 gestichte geïllustreerd maandblad

"Gent Gand XXe eeuw-siècle".

Samen met Lievevrouw-Coopman was hij de auteur van het toneelstuk "De Witte Kaproenen" dat opgevoerd werd bij de opening van de Vlaamse Theater in 1899.

30 April 1955

Dood van Karel Van der Cruyssen.

Zijn vader was behangersbaas in de Papegaaistraat. Na zijn humaniora in St-Amandus begint Karel mee te werken in het vaderlijk bedrijf. Zijn vader zou enkele jaren later overlijden en hij vestigde zich dan als zelfstandige behangersbaas in de Onderstraat. Hij had zich gespecialiseerd in de inrichting van paviljoenen op tentoonstellingen en kwam als dusdanig in Brussel, Den Haag, Milaan, de Verenigde Staten. Ook in Gent draaiden de zaken goed en hij zou hier een belangrijke rol spelen in de Middenstandsbeweging. Al zeer jong was hij actief als voorzitter van deze vereniging en als voorzitter van de Katholieke Jonge Wacht. Hij stichtte de kring "God en Vaderland" en schonk hein het huis in de Lange Kruisstraat.

Bij het uitbreken van de oorlog van 14-18 meldde hij zich als vrijwilliger en hij werd ingedeeld bij de Genie. Hij onderscheidde er zich bij tal van gevaarlijke opdrachten. Sergeant in september 1914 had hij het gebracht tot onderluitenant in 1916 en in 1918 was hij kommandant. Bij het bevrijdingsoffensief werd hij zwaar gekwetst te Zomergem. Hij werd in het hospitaal opgenomen met een doorboorde long. Hij herstelde langzaam en ging in 1919 een retraite doen in het Trappistenklooster van Soligny in Normandië. Dit streng monnikenleven beviel hem zo goed dat hij er bleef. In 1925 werd hij priester gewijd en een jaar later naar België gestuurd om er de Abdij van Orval, die toen slechts een puinhoop was, herop te bouwen. Mensen die zouden menen dat alle Trappisten zich enkel bezighouden met bidden, zwijgen en bier brouwen hebben het verkeerd voor. Van der Cruyssen had niets ingeboet van zijn vitaliteit en zou zich actief inzetten voor dit werkje waar hij volledig in opging. Hij verzamelde de nodige fondsen, had overal goede relaties (hij was een vriend van Koning Albert) en bekwam dat er speciale postzegels uitgegeven werden om de zaak te helpen financieren. Bij de filatelisten zijn de Orvalzegels zeer gegeerde exemplaren. Hij leidde de werken en herschiep de ruïne in een volwaardige abdij. Na de restauratie werd hij er Abt van gewijd en zou verder door het leven gaan als Dom Marie-Albert Van der Cruyssen.

Dom Van der Cruyssen bleef zeer populair in Gent, ook al omdat hij niets had van de afstandelijke asceet en hij de reputatie had, vóór zijn intrede in de orde, goed geprofiteerd te hebben van het leven. En wie zal hem dat kwalijk nemen ? Sommigen menen nog altijd, onterecht, dat een christelijk leven noodzakelijk gepaard gaat met eentonigheid en verveling.

In 1949 werd hij tweemaal getroffen door een beroerte waardoor hij vrijwel volledig verlamd werd.

Bij zijn dood in 1955 was hij 81 jaar.

1 Mei 1493

Stichting van Jezus met de Balsembluom.

Ze was de jongste van de 5 Gentse rederijderskamers. De rechtstreekse aanleiding tot de stichting was een brief van Filips de Schone, op 20 Maart 1493 gericht aan "alle onse ende andre steden vander dietscher tonghen."

De vergadering met begeleidende feesten ging door op 1 Mei te Mechelen. De kamer kreeg de naam mee "Jhesus metter balsembloume" en werd met een de "overste en souverejne kamer". De "prince souverejne" was Pieter Aelturs, kapelaan van Filips de Schone. De stichting droeg dus wel een politiek karakter en de nieuwe kamer moest controle uitoefenen over de andere kamers in de Nederlanden.

Deze kamer was reeds overgeheveld naar Gent in 1505. Dit gebeurde waarschijnlijk in 1503. Het vergaderlokaal was aanvankelijk in de St-Barbarakapel in het Prinsenhof, maar in 1526 was men reeds verhuisd naar de St-Widokapel, ook behorend tot het domein van het Prinsenhof. Het staat ter discussie of deze kamer ooit actief geweest is op het gebied van de rederijkerij. Alles scheen beperkt te blijven tot het godsdienstige. Op de grote rederijkersfeesten van 1517 en 1539 was zij zelfs niet aanwezig.

Wie niet gelukkig was met de oprichting van deze "Staatskamer" was "De Fonteyne". Zij had immers bij akte van Karel de Stoute van 29 Mei 1476 de toelating gekregen om nieuwe kamers te confirmeren. De Fonteyne heeft zich nooit gestoord aan haar concurrent en is gewoon doorgegaan, als Souverejne Kamer, de andere kamers te confirmeren.

"Jezus met de Balsembluom" schijnt nooit rechtsgezag gehad te hebben over de andere kamers. Bij de godsdienststroeubelen in de 16e eeuw viel ze in let-hargie. Ze kwam terug tot leven in 1939 toen de toneelkring "God en Vaderland" er de basis van vormde.

1 Mei 1539

Dood van Isabella van Portugal, de vrouw van Keizer Karel.

Deze dochter van Emmanuel, koning van Portugal, trad met hem in het huwelijk te Sevilla op 11 Maart 1526. Gedurende, de afwezigheid van Keizer Karel bestuurde zij Spanje in zijn naam.

Haar beeltenis is te zien in een van de nissen van het Stadhuis, gotische kant.

1 Mei 1820

De chirurg en buikspreker Alexandre geeft hier een speciale demonstratie van "buyk-spraeke ofte stem-bazuynge" voor een 10-tal universiteitsprofessoren. Hij ontving daarvoor een zilveren medaille.

Zijn ware naam was Nicolas Marie Alexandre Vattemare. Hij bezat een internationale faam en trad o.m. op in Berlijn, Groningen, Leiden, München, Wenen.

Geboren in Parijs op 8 November 1796 stierf hij op 7 April 1864.

1 Mei 1863

Dood van Stephanie Drory, de vrouw van de beroemde Kekulé.

Zij was de dochter van Georges Drory, de directeur van de gasfabriek aan de Kleine Huidevettershoek. Kekulé nam contact met hem op om te bekomen dat er ook over dag gas zou geleverd worden aan de Universiteit. Een contact dat verdragende gevolgen had want op 24 Juni trouwde hij met de jongste dochter.

Het jonge paar ging wonen op de Dierentuinlaan 12, maar nog geen jaar later stierf zij, enkele dagen na de geboorte van hun zoon Stephan. Foto: zie "Ghendtsche Tydinghen" - 1983 - N° 6 - p.323

1 Mei 1865

Wijding van Mgr. Henri Bracq als 22e Bisschop van Gent.

Hij was niet alleen bisschop van Gent, hij was ook een Gentse bisschop, en dat was eerder een zeldzaamheid, want onder zijn 21 voorgangers zat er maar één geboren Gentenaar.

Zijn benoeming na de plotselinge dood van Mgr. Delebecque werd hier dus geestdriftig ontvangen. Geboren in 1804 deed hij zijn middelbare studies aan het St-Barbaracollege. Priester gewijd in 1827 werd hij bij de heropening van het Seminarie in 1830 benoemd tot Professor in de Heilige Schrift. Hij was hoofdredacteur van "Le Mémorial du Clergé" en stichtte ook "De Godsdienstige Week van Vlaanderen". Hij werd algemeen bestuurder van de kloosters van de Visitatie en gaf godsdienstonderwijs in hun scholen. Hij werd bisschop gewijd in de St-Baafskathedraal en een "carte d'entrée aux estrades" kostte toen 5 fr., wat zeker niet mis was in die tijd. De volgende dag deed hij zijn plechtige intrede in Gent. De straten waren versierd met mastbomen en vlaggen en een groot aantal gelovigen waren van buiten de stad gekomen. De feeststoet vertrok van het Klooster van de Visitatie in St-Amandsberg en ging, via de Vrijdagmarkt, naar het Bisschoppelijk Paleis. 's Avonds waren er talrijke gebouwen verlicht. Enkele dagen later volgde dan een receptie waarop toch ook liberale schepenen, senatoren en ministers gezien werden.

Mgr. Bracq was bisschop van 1865 tot 1888, dat wil zeggen in een periode dat de katholieken en de liberalen elkaar uitkafferden (om het zacht uit te drukken). Het was immers de periode van de schoolkwestie, de kerkhoven, de Pacificatiefeesten, de uitdrijving van de begijnen van St-Elisabeth. Alhoewel men van een bisschop niet mag verwachten dat hij enorm veel begrip zou opbrengen voor het officieel onderwijs en dat hij gecatalogeerd stond als "un honnête homme... plutôt de l'ancien régime", moet toch gezegd worden dat hij een eerder gematigde figuur was die in bepaalde gevallen bereid was om compromissen te sluiten en voorstander was van een "realpolitik". De Aartsbisschop noemde hem zelfs "de meest inschikkelijkste en verzoeningsgezinde onder ons." Het was ook die houding die hem deed vervreemden van de radicale ultramontaanse Joseph de Hemptinne. Het was mgr.Bracq die de eerste steen legde van de nieuwe begijnhofkerk op St-Amandsberg. die het St-Lievenscollege stichtte en die de Markiezin de Courtebourne kon overhalen de Lourdesgrot die ze in haar park in Oostakker had laten bouwen, voor het publiek open te stellen.

Mgr. Bracq overleed op 84-jarige leeftijd en werd begraven op het kerkhof van Mariakerke.

1 Mei 1871

Stichting van de "Gymnastische Volksmaatschappij", met als kenspreuk "Werken is nooit verloren".

Het lokaal was aanvankelijk in "Den Hert" in de Phenixstraat.

Zij gaf kosteloze volksleergangen aan arbeiders tussen de 16 en 30 jaar. Deze turnmaatschappij had vele jaren haar lokaal in het St-Agnetestraatje. De eerste voorzitter ervan was Emiel Coppieters.

1 Mei 1891

Wij gaan eens kijken op welke manier 1 Mei gevierd werd 109 jaar geleden. Dat was vrij rustig. Misschien zat het weer er ook wel voor iets tussen, want het was guur, er blies een hevige wind en het regende op de koop toe. Bovendien was deze viering nog helemaal niet ingeburgerd. In de kranten konden wij lezen: "Volgens de socialisten is het vandaag het wereldsch arbeidersfeest. Het is de dag der betooging ten voordeel van de vermindering der werkuren: 8 uren werken, 8 uren verzet en 8 uren slapen." Het Gents Comité der Werkliedenpartij had een brief gestuurd aan de patroons om te vragen de werklieden te laten verletten. Prompt stuurde de "Anti-Socialistische Bond" een brief naar dezelfde patroons om hen te vragen het verzoek van de socialisten niet in te willigen. Deze namen dan persoonlijk contact op met de bazen, maar onnodig te zeggen dat - op enkele zeldzame uitzonderingen na - zij thuis kwamen van een kale reis. Vele werklieden hadden dan zelf maar

verlet genomen en, de raad van hun leiders volgend, hadden zij hun zondagse kleren aangetrokken en hadden zij zich verzameld aan het lokaal van "Vooruit" op de Garenplaats. Er was toen immers nog geen sprake van de "Vooruit" op de Vrijdagmarkt. Deze plaats heet nu officieel "Eduard Anseeleplein, zij het dan ook dat veel oude Gentenaars nog altijd spreken van het "Goareploatske".

Vandaar trokken zij met trommels en muziek aan het hoofd naar ... Gentbrugge om een bezoek te brengen aan het vermaard hofbouwgesticht van Louis Van Houtte. Onnodig te zeggen dat dit getrommel een onweerstaanbare aantrekkingskracht uitoefende op de straatjongens die al zingend en dansend vóór de stoet liepen, de meesten op kloefen, sommigen barvoets. Volgde dan een grote schare werklieden, op rijen van 4, op hun zondags, kalm en deftig. Geen vaandels, geen opschriften. Om 3 uur was er in de zaal van "Vooruit" een broederlijk feest riet zang en toespraak, o.a. een voordracht over de proefnemingen tegen het magnetisme, een declamatiestuk "Lammeke Smeerbuik", zang van een hekkelied en van een lied getiteld "Weg met de soldaten en kanonnen".

De socialisten hadden rode plakATEN doen uitplakken om het 1 Mei-feest aan te kondigen. Direct hadden de anti-socialisten groene plakATEN uitgehangen om het werkvolk aan te sporen geen deel te nemen aan deze betoging. Volgde daarop een nieuw plakkaat van de socialisten om daarop te reageren. Voor de rest waren er geen speciale incidenten en de dag eindigde traditioneel met meetings en muziek in de "Valentino" op de Kuiperskaai en in de "Parnassus" op de Houtleie.

1 Mei 1904

De Bond Moyson opent een kliniek in de Speldenstraat.

Dat was dus wel een voorbestemde datum. Wanneer vroeger een arbeider ziek werd kon dit een ramp betekenen voor het gezin. Er was toen nog geen sprake van sociale voorzieningen zoals wij die nu kennen. Een beetje hulp kon slechts komen van kleine privé-ziekenbeurzen die steunden op de solidariteit van de mede-arbeiders in een bepaalde branche. Aan de basis van de Bond Moyson lag de rond 1870 gestichte maatschappij "De Verenigde Wevers van Gent". In December 1875 deden 2 leden van deze vereniging een oproep om een vrijzinnige ziekenbeurs te stichten. Nog de zelfde maand ging deze stichting door en men koos als naam van deze nieuwe ziekenbeurs "Moyson's Vereniging". Deze beurs kende vrijwel onmiddellijk succes en kon, wegens haar uitgebreid ledenaantal, grotere voordelen bieden dan andere ziekenkassen. Er werd een oproep gedaan tot alle ziekenbeurzen van de stad om een algemene ziekenbond te stichten. In 1890 vond de versmelting plaats van een groot aantal ziekenbeurzen. Bij de stemming bleken er 2800

voor de fusie te zijn en slechts 40 waren er tegen. De nieuwe maatschappij kreeg definitief de naam "Bond Moyson". Een eerste eigen kliniek werd geopend in de Speldenstraat in 1904, maar na een 20-tal jaren was ze toch echt te klein geworden, en moest er naar een andere locatie uitgekeken worden, want uitbreiding in de Speldenstraat was niet mogelijk. Bovendien was, wegens de ontwikkeling van de ziekenhuisgeneeskunde, ook deze kliniek voorbijgestreefd. De enige goede oplossing bestond er in een compleet nieuw ziekenhuis te bouwen. Voor dit doel werden er in de St-Margrietstraat 2 beledende herenhuizen aangekocht en gesloopt. Op de vrijgekomen grond werd dan de nieuwe kliniek gebouwd. Op 23 September 1928 werd ze plechtig ingehuldigd door Koningin Elisabeth, zij het dan ook dat ze reeds in gebruik genomen was op 2 Januari van ditzelfde jaar. Door een bepaald deel van de burgerbevolking werd er wel eens neergekeken op deze kliniek, maar dit was volledig ten onrechte, want zij moest in niets onderdoen voor andere klinieken. De bezieler ervan, Dr.Vlaeyen kon een rij vooraanstaanden chirurgen aantrekken. De laatste jaren werd deze kliniek verder uitgebreid.

1 Mei 1917

Mgr. Emiel Seghers wordt gewijd tot 25e Bisschop van Gent.

Hij zou dit blijven tot 1927.

Hij werd geboren in Gent op 3 September 1855. Priester gewijd in 1875.

Na leraar te zijn geweest aan het Groot Seminarie werd hij pastoor van St-Jan-Baptist in 1888. Hij bleef dit tot in 1917. Hij was er zeer actief en gekend als "Pasterke Seghers".

Zijn gedenksteen in het portaal van de St--Jan-Baptistkerk werd onthuld op 14 Mei 1939.

Hij overleed in Gent op 17 Mei 1927.

Hugo COLLUMBIEN

'T GENTSCH SPANT DE KRUUNE "Hoe vast het vrouwelijk gedacht is"

Onderstaande geesteige "*klappenance*" tussen de twee volkswrouwen Liene en Siska komt uit "Snoecks Almanak van 1870" (130 jaar oud!) en verscheen daar onder de titel: "*Hoe vast het vrouw-geslacht is*". De "Verzameling van kluchtige kaffépraatjes door Snoeck, een boek om eens hertelijk te lachen". (Verbeterde uitgave Snoeck Ducaju & zoon, uitgevers Rietstraat 68-70 Gent), waaruit ik ze opviste, is van niet nader bepaalde latere datum en de taal ervan is al enigszins aangepast in vergelijking met de oudste versie. Sommige verhalen zijn oude draken die ons nu nog nauwelijks kunnen doen glimlachen, geschreven in een gedateerd archaisch Nederlands-Gents. Dit stukje vonden we toch de moeite waard. We transponeerden het dan ook voor de leesbaarheid hier en daar naar "moderner" Gents. Veel leesgenot!

Liene: - Siska, woar luupte gij noartoe? Zijde gij zuu hoastig dan?

Siska: - Joa-ik, mijn kind, 'k hèn mij doar een beetse g'amuseerd mee Triene de Langetonge; 't es bij den elven en mijn kirvelsoepe stoa nog nie op en mijn petoaters zijn nog nie gescheld.

Liene: - Ha, ge zijt gij zekers benijt dad'uwe man zoe opspelen en kwoad zijn?

Siska: - Och, nee, kind! Ik hèn den beste man van de wereld: hij es nuunt kwoad, ah, 't es de goedheid zelve.

Liene: - Zuust gelijk de mijne: ik mag al doen en zegge wa da'k wille, hij zalt'er nuunt zijne slaboaris (1) in sloan.

Siska: - Hij kan toch nie beter zijn of mijne man. Oasde gij da pijst, hij zoe zonder mij nie uitgoan of geen pintse goan drinken: hij zegt dat 't hem nie en smoakt oazek'er nie bij ben...

Liene: - Och, de mijne es nog veel beter: ik magge mij al kuupe woar da'k goeste noar hèn en komme 'k te kort, hij legt er tons nog van zijn *zondags-oordjes* (2) bij.

Siska: -En ik, ik moe mijne mond moar open doen: hèn 'k goeste noar een schuune mutse, of noar *ne kasevik* (3) of noar *een pirdesoargie* (4), mijne man kuup'et veur mij en hij bringe't op mijne schuut.

Liene: - En de mijne tons: sie, ik hoa loast mijnen eenen uurrijnk verloren: wa doet hij mij?! Hee't hij nie zijn zelveren horlogie *in den berg gesteld* (5) om mij nen anderen uurrijnk te kuupen...

Siska: - Och, dat es nog niets van 't geen da mijne man doet. Oazek'ik huufdpijnen hèn of moar een weinig onpasselijk ben, ge moest ne keer zien hoe dat hij *in de werre luupt* (6), ge zoet er compasse mee hèn.

Liene: - En mee de mijne nie zekerst! Over vier weken hoa kik wa loate ge-

wirkt en 'k moeste tsenachts mijn keuken schuuren; moar dewijl dad onze planché zuu verduuveld slecht es, wast'er ne splenter in mijne vinger geschooten. Wa doet hij?! t' Middend van de nacht, in zijn hemdsmèwen en boarvoets mee zijn bluute voeten om *ne siruurzijn* (7), die *malgré bongré* (8) moest komen om diene splenter uit te trekken. Wa zegde gij doarvan?

Siska: - Wa da'k doar van zegge? Ach, da mijne man mij tsenachts nie zoe loaten schuuren, da het hij liever zelve zoe doen.

Liene: - Gij boft wa te veele op uwe man.

Siska: - En gij op den uwe.

Liene: - Ik hè reedens om te boffen.

Siska: - En ik uuk.

Liene: - Och Heere! Me weeteme wij wel wat dad uwe man es: 't es *ne peezewever, nen oortsesbijter* (9).

Siska: - En den uwe, *nen hessepikker, nen hertefritter, ne nachtridder!*

Liene: - En den uwe, ne stroatluuper, ne zatlap!

Siska: - Ei ja? Ei'k zoe't u roaje van op mijne man te spreken: den uwe kan uuk nie wijnig *goelen duud doen* (10): 'k hè hem loast in *de greppe* zien vallen van zattigheid!

Liene: - Hij zal mij toch nie sloan, gelijk dat den uwe gedoan hee!

Siska: - Ei neen hij zie. Woarvan hoade gij tons verledene weke die twee blauw uugen?

Liene: - 't Was van te *badineeren* (11) mee mijne man.

Siska: - Ge zulle't gij wel zeggen. 't Was omdat hij u van de trappen gesmeten hee!

Liene: - Och Heere!... En wad hee den uwe mee u gedoan? Hij hee u wel 't koterijzer op uwe ruggene geslegen, dadde gij in geen viertien doagen rechte koste luupen.

Siska: - Da goa mij an! 't Es mijne man, en hij es meester van mij te sloan oast jij wilt!

Liene: - 'k Kan dad' uuk azuu zeggen, moar mee al da zijme wij der toch d' ongelukkigste mee.

Siska: - Ongelukkig?! 'k Geluuve't een beetse. 'k Benne zuu dikwijls da kik uit de grond van mijn herte wensche om nog jonge dochter te zijn...

Liene: - En ik tons... 'k Zoe der nog nen *beewig* (12) willen veur doen. 't Es nie om uitstoan mee a'zuu ne man. Doe 'k *çi of* doe 'k *la* (13), menier *zit op zijn pîrd* (14). Ik kanne nuunt iets van passe doen.

Siska: - Ik uuk nie. 't Es altijd te kort of te lank... Tons benne kik te schuune gekleed, tons benne'k gelijk een slonse! 'k Ben nuut noar meneer zijn goeste nie.

Liene: - De mijne kan mijne neuze nie zien of hij begint *te ziegen en te zoa-gen* dadder huurendul zoet van worden. Tons spreekt hij op 't eten. Tons geeve'k te veel geld uit. Enfin, 't es altijd koekoek-eene-zang.

Siska: - Dat es nog al niets moar ik magge ziek zijn of nie, hij loat mij al-leene *kerbeulen* (15). En wa da nog 't irgste van al es: hij plant mij doar guule zondagavonden... Ja, ja, mijn kind! Meneer goad op zijn gemak zijn koartse doen en zijn oarme vrèwe magd achter hem zitten koekeloeren tot loaten in de nacht.

Liene: - En ik hèn d'occoazie nie van te keune meegoan: 'k hèn geen stukske dijngen an mijn lijf. Hij verdrinke 't al, de zatlap! En ester tons nog wa guul an mijn lijf, oast hij thuis komt en viesgezind es, hij scheure't al in stukken en brokken wat da 'k an hèn.

Siska: - En de mijne tons! Die kan geen panneken of kanneken guul loaten. Gisteren nog hee't hij mijn nieuwe kaffekanne in gruisduinen gesmeten (16)... Kijk, mijn kind, moe kik nog lange mee azuu een huiskruis geplraagd zijn, 'k zal der mij duud bij *krijschen* (17).

Liene: - 'k Kan nie meer krijschen, 'k ben duudgekreeschen.

Siska: - Och, ja, mijn kind! Ge keun 't wel zien. Ge zijt veur niet nie zuu bleek en zuu moager.

Liene: - Of gij uuk nie, Siska.

(Ze beginnen alle twee te tsiepen.)

Siska: - 't Es toch spijtig da mijne man azuu bestoat want om de woarheid te zeggen, 'k zie hem toch zuu girren.

Liene: - En ik tons! Oaze'k moar iets veur hem kan doen, 'k zoe mijn benen van onder mijn lijf luupen.

Siska: - En toch, oazde gij alles wel ingoat, est jij nog van de slechtste niet. Hij hee toch nogal veel respect veur mij.

Liene: - Da moe kik van de mijnen uuk zeggen. Mijne man hee wel zijn gebreken, moar wie ester zonder? Doarbij, oas zijn kwoadheid over es, est hij zuu goed of brued en hij weet nie wa doen veur mij content te stellen.

Siska: - De mijnen uuk: hij zoe mij op zijn handen droagen. Enfin, ge zoet zwîren damme wij nog moar twee doagen getrêwd zijn.

Liene: - Zuu es't bij ons uuk. Zoede gij willen geluuvn, Siska, da'k mijne man nog veur den beste man van guul de wereld nie zoe willen afstoan?!

Siska: - Ik uuk nie, Liene. Azuu een poarke gelijk tewij leven der nie meer. Me komen overeen gelijk mosselschelpen (18).

Liene: - 'k Zegge dad uuk zuu dikwijs... de keunijnk en de keunijninne keunen nie beter overeenkomen dan ik en mijne man.

Siska: - Te beter, mijn kind, te beter. Moar mee al dat hèn kik vergeten dat mijn kervelseope nog nie op en stoat en dat mijn petoaters nog niet gescheld en zijn en 't woare zonde dat mijnen oarmen duts van mijne man van de noe-ne moest wachten?

Liene: - g'Hèt gelijk, Sieska, 't woare zonde. 'k Goa uuk mijn petoaters goan opzetten en mijn mossels gereed moaken... 'k Wil uuk nie hèn da mijnen broave man een minuutse noar zijn eten zoe moeten wachten.

Siska: - Tot ziens, Liene!

Liene: - De compolmenten an uwe man, zul-de?!

Siska: - 'k Zal nie mankeeren en gij uuk nie.

Eddy "den Twiedekker" LEVIS

NOTEN

1. *Zijne slabbares (slabaris) ieverst insloan*: meepraten, meespreken, zich bemoeien met iets dan hem niet rechtstreeks aangaat, zich onbedacht in een gesprek mengen.
L. L. -Coopman citeert in zijn Gents Woordenboek ook "Snoecks' Almanak van 1870" uit: "Hoe vast het vrouw-geslacht is". Daar, zegt hij, schreef men toen "... *hy en zal er nooit zynen slabbaerge in slaen.*"
In 1792 lezen we in Vader Roeland p. 14: "*Ik en zou nie naelaeten van 'er mynen slabaris in te slaen.*" Verder wordt ook nog gezegd: "*Hèwd u slabaarze! Hèwd uwe mond! Zwijgt!*"
2. *oortje of oortje*: hier in de betekenis van *zondagsgeld, drinkgeld*.
Een *oortje* ("*uurtse*") is het verkleinwoord voor *oord* of *oort*. Synoniem: twaelveerd of liard (Dutour 1562). Het was het vierde van een stuiver. Elders 2 duiten of 1,5 cent, ook nog 1/2 stuiver of twee negenmannekens of 18 mijten. 4 oortjes = 5 centen. Een klein bedrag.
Het Gents woordenboek van L.L. -Coopman geeft een trits uitdrukkingen met "*oort*" en vermeldt verder nog *oortsesbijter, oortsesstekker, oortsesdief* en *oortseskisse*. (Zie aldaar)
3. Kledingstuk, jak.
4. - Dikke wollen deken welke men op stilstaande paarden legt, die enigszins bezweet zijn.
- Hier: Een grote vrouwenhalsdoek. Bedekt nek, rug en schouders. De uiteinden worden op de borst gekruist.
5. "*Den berg van barmhartigheid*", kortweg "*den berg*" het pandjeshuis, de bank van lening. Te Gent in de Abrahamstraat, gebouw van het huidige stadsarchief. "*Iets in den berg stellen*": iets verpanden.
6. in de weer zijn, gejaagd zijn.
7. chirurgijn, heelmeeester, dr. in de geneeskunde.
8. willens, nillens.
9. *nen oortsesbijter*: iemand die in alles spaarzaam wil zijn.
10. *goele*: een van de vele benamingen voor druppel (jenever). *Een goele duuddoen*: een je-never achterover kippen.
11. *badinage* (<Fr.): scherts. *Badineren*: schertsen.
12. bedevaart.
13. *çi of là* (<Fr.): dit of dat.
14. *op zijn pîrd zitten*: kwaad zijn, zich opwinden over iets.
15. *kerbeulen*: zware arbeid verrichten. L. L. -Coopman geeft als synoniemen nog op: *karbeulen, krabeulen, krebeulen, kerbeulen, afkerbeulen, kernasselen* en *krawietelen*.
16. *in grasduinen smijten*: tegen de grond smijten, in stukken -, in gruzelementen gooien.
17. roepen, schreeuwen; hier: schreien.
18. *overeenkomen gelijk mosselschelpen*: allerbest ineen- of oopenpassen, goed bij mekaar passen, syn.: 't *Zijn twee handjes op enen buik*.

DOCUMENTATIECENTRUM

Werking 1999

BIBLIOTHEEK

Uitleningen

<i>Boeken</i>	1998	1999
Algemeenheden	8	2
België-Buitenland	15	15
Economie	---	3
Gent	259	210
Geschiedenis (H)	167	228
Kunst	10	38
Localia	115	102
Natuurkunde	---	15
Onderwijs (I)	1	1
Oost-Vlaanderen	247	278
Sint-Amandsberg	64	65
Taalkunde	1	30
Volkskunde	22	28
	<hr/>	<hr/>
Subtotaal	909	1.015
 <i>Varia</i>		
Affiches	---	5
Plans	27	12
Kaarten	---	55
Foto's	56	10
Krantenuitknipsels	---	18
	<hr/>	<hr/>
Subtotaal	83	100
 <i>Tijdschriften</i>		
	1.607	1.473
	<hr/>	<hr/>
Subtotaal	1.607	1.473
 Globaal uitleningscijfer	 2.599	 2.588

Administratie

Gemiddeld uitleningscijfer
per openingsdag (2u.)

70   65
(40 zondagen open)

Aankoop boeken

47.032F   40.478F
(57 werken) (37 werken)
(20 werken minder voor 6.554F minder)

Pas verschenen, *gratis* binnengebrachte
werken (29 ex.)

16.975 F   28.090F
(voor 11.115F meer)

Giftenaantal

4.517   4.027

Boete

490F   770F

Vernieuwing lezerskaart

---   20F

Geldelijke giften

100F   20F

Ruildiensten

162   164
(G.61/O.O. 101) (G.62/O.O. 102)

Verkoop

10 Plan Saurel (10% voor D.C.)

144F   120F

Varia

765F   800F

Totaal   909F   920F
(+11F)

Nieuwe ontleners

22   20
(11 voor O.O./   (11 voor O.O./
9 voor G.)   9 voor G.
+ 1 betaald in
1998/ 1 voor 2000)

COMMENTAAR BIJ DE WERKING

In het verslag van vorig jaar werd een wens uitgedrukt, die nu werkelijkheid is geworden: De **Maurits Gyselingstraat** wordt de naam van de doodlopende vertakking van de Oude Bareelstraat in Oostakker.

Maurits Gysseling (1919-1997) was een eminent taalvorser, archivaris, publicist en heemkundige. Dr. Gysseling heeft zelf een belangrijke rol gespeeld bij het toekennen van toponiemen te Gent.

Een eer die hem toekomt en waarin hij genoeg zou scheppen, want dikwijls zegde hij: "Ik word meer gewaardeerd in het buitenland dan hier". Maar ja, 'Nul n'est prophète dans son pays'.

In commentaar bij de werking 1997 heb ik vermeld dat sinds 1995 tot ons groot genoeg het uitleningscijfer opnieuw in stijgende lijn evolueert. In 1998, op 3 uitleningen en in 1999, op 11 uitleningen, na, stellen wij een status-quo vast.

Zoals vorig jaar kan 1999 met voldoening beschouwd worden als een vruchtbaar werkingsjaar, wat zich opnieuw weerspiegelt in het hoog uitleningscijfer van de tijdschriften, die gretig geraadpleegd werden.

Twintig nieuwe ontleners kregen dit jaar een lezerskaart. De bibliotheek stond 40 zondagen open voor het publiek - plus op woensdag 16 juni voor een groep aangebracht door mevr. Marie-Jeanne De Smet. Op 28-29-30 december: buiten de openingsuren en onder toezicht van dhr. Eric Schepens voor studentenwerking. Het Documentatiecentrum stond ook open voor 'De Dag van het Park'.

Op 23 juni bracht burgemeester Frank Beke een bezoek aan het Documentatiecentrum.

De drukste maanden waren september met 163 bezoeken en oktober met 142. De zwakst bezochte waren mei met 76 en december met 77 bezoeken.

Traditiegetrouw zijn waardevolle werken aangekocht, dit voor 40.478F (37 boeken). In 1999 werd opnieuw noch tijd noch moeite gespaard om pas verschenen werken gratis te bekomen. Dit voor een globale som van 28.090F (29 exemplaren).

Dit jaar werd dus minder geld gespendeerd aan aankoop van boeken (- 7.249F), daarentegen heb ik voor een groter bedrag gratis werken binnengebracht (+ 11.115F).

Onder de uitleentoppers vermelden we zoals elk jaar dezelfde rubrieken, met dit jaar Oost-Vlaanderen op kop (278), geschiedenis (228) en Gent (210).

Sinds 1997 is een nieuwe rubriek voorhanden met letter P. (waar personalia worden ondergebracht). De werken voorzien van een kleine 'k' kunnen uiteraard geraadpleegd, maar niet ontleend worden.

Het Documentatiecentrum is niet alleen een uitleenbibliotheek, het heeft ook een bewaarfunctie. Sinds vorig jaar zijn twee speciale registers aangelegd:

- 1) *Voor raadpleging documenten*: 18 raadplegingen (ver. E. Schepens)
  - AMSAB 2x pamflet Gentse Floraliën en briefwisseling, Bond van Grote en Jonge Gezinnen van Sint-Amansberg en publicaties zedenadel Gent i.v.m. zedeloosheid

- Gemeentelijke basisschool Destelbergen 6x, krantenknipsels Destelbergen en Heusden, documenten m.b .t. Beervelde en het Campe Santo, fonds Gysseling: plaatsnaamgeving i.v.m. stratenevolutie Destelbergen-Beervelde.
- Individuelen: 4
  - Toneel Van Daelegenoetschap
  - Nieuw Circus Gent: programmabrochures
  - Varia genealogie i.v.m. beluiken
  - Fonds R. Van Pottelbergh: bisschoppelijke schoolkolonie te Rozenaken.
- Vereniging circusvrienden 1x
  - Fototheek verzameling Pauwels Sint-Amandsberg fotograaf
- Student 5x
  - Fonds R. Van Pottelbergh m.b.t. epuratie, collaboratie (thesis R.U.G.)
- Tentoonstellingen 3
  - Feestcomité Negenmeimarkt Sint-Amandsberg
  - Gentse Feesten (affiches stadhuis)
  - Dag van het Park (doc. centrum)

Voor de studentenwerking buiten de openingsuren op 28-29-30 december kwamen 8 studenten voor onderzoekswerk. Het merendeel 2 dagen.

2) *een tweede voor Curriculum Vitae* (genealogie-volkskunde)
ver. Juff. Ch. Van Winkel

10 bezoekers kwamen onze verzameling bidprentjes enz. raadplegen..

Qua boete op het te laat binnenbrengen van de boeken is dit jaar voor 770F in kassa gekomen i.p.v. 490F (+280F) in 1998.

Alle schenkingen betreffende ons werkgebied Gent en Oost-Vlaanderen zijn van harte welkom.

Geboortekaartjes, communieprentjes, verlofings- en huwelijksaankondigingen, aankondigingen van jubilea, priesterwijdingen, kloostergeloften, doodbrieven en bedankingen, doodprentjes, devotieprentjes, aflaten, litanieën, kerst- en nieuwjaarswensen, feest- en verjaardagskaarten, foto's, prentkaarten, affiches (van esthetische of commerciële waarde), menu's, landkaarten, plannen, oude kranten, allerhande documentatie: folders, brochures, boeken, tijdschriften, verkiezingsdrukwerk, reclaimedrukwerk (bv. Opening van een nieuwe zaak),...

Bij voorbaat dank voor uw mildheid.

Onze warme dank aan alle leden, instellingen en verenigingen die ons bereidwillig tijdschriften en andere bronnen van informatie hebben geschonken.

Eén van onze betrachtingen is onder meer een jong publiek aan te sporen en te motiveren het centrum te bezoeken.

De bibliotheek wordt dan het trefpunt van studenten, soms onder begeleiding van hun leraar om de weg te wijzen in de arcana van onze werkring.

Wekelijks ontvangen wij dankbaar onze trouwe bezoekers, onthalen wij met vreugde de nieuwe leden en trachten wij een maximum aan service te verlenen. Wij waarderen de inzet van de ploeg vrijwilligers en idealisten, die onbaatzuchtig ijveren voor het welzijn van het Documentatiecentrum.

Ons publiek, dat regelmatig aanwezig is op de openingsuren, verdient eveneens onze dank voor de aanmoediging tot verdere ontluiking van de werking. Dit spoort ons aan, in de toekomst, nog meer hulp te bieden bij 'research-work'.

Zoals elk jaar al mijn sympathie en warme dank voor de hulp en de morele ruggesteun.

Namens alle medewerkers: (alfabetisch)

De dames: M. DE RAEDT

M. LIJBAERT

Ch. VAN WINCKEL

De heren: E. SCHEPENS

A. VERBEKE

De bibliothecaresse,
Mevr. VAN GELUWE-EGGERMONT A.

NOG EENS "MOESKESMOAKERS"

Illustratie bij voetnota 14.

Zie "Ghendtsche Tydinghen" 2000 - N° 2 - p. 125.

De drie Moeskesmoakers en drie moeskonten die hier afgebeeld staan hadden een handje weg van moeskesmoakerije. Zowel op het gebied van extravagante kledij, haardracht, gekunstelde taal en maniertjes spanden zij de kroon in de fin-de-siècle-periode van 200 jaar geleden. V.l.n.r.: twee muscadijns, een incroyable en drie merveilleuses.

BIBLIOGRAFIE

Van ons lid de heer Paul Mauquoy verscheen het boek "**Van korte naar lange Rochade. Van 1900 tot 2000**", met als ondertitel "Kroniek van een Gentse Schaakclub".

In feite gaat het over meer dan één schaakclub, want het begint in 1900 met de "Cercle des Echecs de Gand" en eindigt (voorlopig) met de "Koninklijke Gentse Schaakkring Ruy Lopez".

Het gaat dus over een eeuw schaakgeschiedenis in Gent. Een verrijking voor de Gentse bibliografie want wij geloven niet dat er over dit onderwerp reeds iets belangrijks verscheen. Het onderwerp werd grondig behandeld en het kan niet anders of de auteur zal daar enkele jaren over gedaan hebben. Begin maar eens de notulen door te nemen van 100 jaar vergaderen.

Het boek mag zeker als een standaardwerk beschouwd worden. Velerlei aspecten worden er in behandeld: de verschillende lokalen (bestaan er misschien verenigingen die 100 jaar in hetzelfde lokaal vergaderd hebben?), de verschillende besturen, de gespeelde en zelf ingerichte tornooien, de kampioenschappen, de passage in Gent van vele wereldnamen op dit gebied: Korchnoi, Rubinstein, Tartakower, Euwe, Soultanbéieff, Koltanowski, Dunkelblum, etc.

Een naam die men er natuurlijk ook regelmatig in tegenkomt is Edgar Colle, de sterkste schaker die België ooit gekend heeft, geboren in Gent en er (helemaal veel te vroeg) gestorven. De man die tegen de sterkste grootmeesters gespeeld heeft en er meer dan eens van won. Een kleine 50 partijen van hem werden in dit boek opgenomen, benevens 59 interessante partijen van andere leden.

Een uitgebreide ledenlijst van 1900 tot 1999 (meer dan 1600) sluit het boek af. Bovendien talrijke foto's.

Onnodig te zeggen dat dit boek een absolute "must" is voor alle Gentse schakers.

Het boek heeft een formaat van 15,5 x 22 cm. en telt 461 bladzijden.

Wie 1.100 fr. overschrijft op Rekening N° 737-0012278-02 van de KGSRL te Gent ontvangt het boek thuisbezorgd. Wie de 100 fr. portkosten wil uitsparen kan het boek bekomen bij de auteur Paul Mauquoy, G. Callierlaan 216 te 9000 Gent, liefst na telefonische afspraak op het Nr. 09.224.42.39. Het boek is eveneens te bekomen in het clublokaal "Huis Caïssa" in de Abrahamstraat 16. Maar opgepast, enkel op vrijdagavond van 20 tot 24u. en de zaterdagmiddag van 14 tot 20u.

Op een stukje interessante Gentse geschiedenis werd dieper ingegaan door Gita Deneckere in haar boek "**Het Katoenproer van Gent in 1839**". Een

oproer waarbij doden en gewonden vielen en een merkwaardige rol gespeeld werd door Constant Dossche.

De textielindustrie die hier gedurende de laatste jaren van het Hollands Bewind een grote bloei kende, werd na de Belgische onafhankelijkheid geconfronteerd met een zeer serieuze terugval wegens het wegvallen van de enorme Nederlandse koloniale afzetgebieden. Ook de industriëlen waren alles behalve gelukkig met deze evolutie. Het gevolg was een stijgende werkloosheid, de gestadige vermindering van de al niet royale lonen; neem daarbij de stijgende voedselprijzen en u zult begrijpen dat, niettegenstaande het geduld en de onmacht van het werkvolk, een dergelijke situatie niet oneindig kan blijven duren en dat het tenslotte tot een uitbarsting moet komen.

Dat het geval een stuk complexer is dan dat, kunt u vernemen in dit boek waarin de figuur van de hoofdrolspelers belicht wordt. Ook de rol van de lokale autoriteiten zoals Burgemeester Minne-Barth en Gouverneur de Schiervel komen er aan bod. Wij kunnen dit boek niet resumeren, u moet het lezen. U vindt er ook een 28-tal afbeeldingen in en tal van reproducties van brieven, verzoekschriften, wetsontwerpen en andere officiële stukken.

Het boek heeft een formaat van 15,5 x 24,5 cm. en telt 159 bladzijden. De prijs bedraagt 490 fr. en het is verkrijgbaar in de boekhandel Walry op de Zwijnaardse steenweg 6 te 9000 Gent.

Het boek **"100 Jaar Rode Kruis. Afdeling Gent"** waar wij melding van maakten in ons Januari-nummer is nu verschenen.

In dit boek vindt men de gedetailleerde geschiedenis van de Gentse Afdeling van het Rode Kruis van 1898 tot 1998.

Het is overvloedig geïllustreerd en de zeer talrijke foto's (practisch op iedere bladzijde) maken dit boek zeer aantrekkelijk.

De auteur Marc Loockx zal waarschijnlijk enorm veel tijd nodig gehad hebben om een dergelijk boek samen te stellen. Maar daarmee ligt nu ook al weer een aspect van een stukje Gentse geschiedenis vast.

Pro memorie: Formaat 21 x 29,5 cm. 133 bladzijden.

Prijs: 500 fr. Te bekomen door overschrijving op Rekening van het Rode Kruis N° 290-0225825-30 of na telefonisch contact op het nummer 09.225.61.79.

Bij Lannoo verscheen **"Wonen en Leven in Gent"**.

In een eerste deel "Een grootse kleine Stad" met tekst van Nic Balthazar en foto's van Bart Lasuy wordt de "buitenkant" behandeld.

In een tweede deel "Achter deuren en vensters" met tekst van Hilde Bouchez en foto's van Bart Van Leuven gaat het over Gentse interieurs.

Alles samen een 40-tal foto's van de buitenkant, meer dan 110 foto's van interieurs. Grosso modo 50% tekst, 50% foto's.

Formaat: 25 x 25 cm. 144 bladzijden.

Dit boek maakt deel uit van een reeks want er bestaat ook nog "Wonen en leven in Vlaanderen, in Brussel, in Parijs."

Prijs: 1.650 fr. Wie moeilijkheden mocht ondervinden om het boek te bekommen in de boekhandel kan nog altijd contact nemen met Uitgeverij Lannoo, Kasteelstraat 97 te 8700 Tielt. Tel. 051.42.42.11.

Deel XXIV (1999) van de "Verhandelingen" van de Maatschappij voor Geschiedenis en Oudheidkunde te Gent is verschenen.

Het is volledig gewijd aan een studie van Laurence Derycke over "**De Sint-Michielswijk in Gent (1480-1520), een sociaal topografische reconstructie.**"

Men krijgt een klaar inzicht in hoe deze wijk er in die periode moet uitgezien hebben, welke huizen er stonden, wie er woonde, welk beroep de bewoners uitoefenden, welke handelszaken er gevestigd waren, alles zeer gedetailleerd.

Bijzonder boeiend is een bijgevoegd straten- en huizenplan met de perceelnummers, de Oostenrijkse huisnummers, en in veel gevallen ook de naam van het huis en de functie die het vervulde: herberg, apotheek, brouwerij, bakkerij, enz. Zeer overzichtelijk. Wie het in detail wil bestuderen kan er een paar aangename uren aan beleven.

Formaat: het klassiek formaat van deze "Verhandelingen", groene kaft, 268 bladzijden.

Prijs voor de niet-leden van de M.G.O.G.: 850 fr. over te schrijven op rekening Nr. 000-0370680-43. Maar men kan zich natuurlijk beter lid laten maken (750 fr.), men krijgt dan het boek (en de andere te verschijnen publicaties) gratis.

Bij het Mercatorfonds verscheen "**Karel V. 1500-1558. De Keizer en zijn tijd**".

Dit is een boek dat met geen ander kan vergeleken worden. Het is HET boek over Keizer Karel. Wij denken niet dat men nog veel over Keizer Karel zou kunnen schrijven dat niet in dit boek staat. Bij het doorlezen ervan hebben wij ons moeten bedwingen om het niet van de eerste tot de laatste letter te lezen, iets wat wegens tijdnood onmogelijk was. Desniettemin hebben wij er ons vele uren in verdiept.

Het werd samengesteld door een 9-tal specialisten onder de leiding van Hugo Soly. Hij zelf zorgde voor de inleiding "Karel V en zijn tijd".

Mia J. Rodriguez-Salgado behandelt "Karel V en de dynastie".

Geoffrey Parker heeft het over "De politieke wereld van Karel V".

W. Blockmans verzorgt het hoofdstuk "De onderdanen van de Keizer".

Het hoofdstuk "De worsteling om zuiverheid en eenheid van het christendom" werd geschreven door Heinz Schilling.

Immanuel Wallerstein neemt "Karel V en de ontluikende kapitalistische wereld-economie" voor zijn rekening.

Peter Burke heeft het over "Karel V (her)bekeken".

"De beeldvorming rond Karel V" werd geschreven door Fernando Checa Cremades en tot slot heeft Henri Vanhulst het over "Karel V en de muziek". Het boek heeft een formaat van grosso modo 24,5 x 32,5 cm. en niet minder dan 529 blz. Het boek weegt 3,7 kg.. Ach ja, wij weten het wel, de waarde van een boek wordt niet bepaald door zijn gewicht, maar door zijn inhoud. Maar als wij er aan toevoegen: 3,7 kg. bijzonder interessante en boeiende lectuur, wil dit toch iets meer zeggen.

En dan hebben wij het nog niet gehad over de meer dan 400 schitterende illustraties, waarvan 330 in kleur, velen op een volle bladzijde.

Het is meteen ook een kunstboek.

De prijs bedraagt 4.995 fr. Iedereen kan zich dat natuurlijk niet permitteren, maar het boek is die prijs zeker waard. Dit alles in een geïllustreerd opberg-etui.

Te bekomen bij het Mercatorfonds - Meir 85 te 2000 Antwerpen. Tel.: (03) 202.72.60.

Ook nog in de Museumwinkel van ons Museum voor Schone Kunsten in het Citadelpark. Tel. (09) 222.17.03.

Verleden jaar verscheen het **36e jaarboek van "De Oost-Oudburg"**.

Een boek van formaat 16 x 24 cm., 275 bladzijden, geïllustreerd.

De volgende Gentse onderwerpen worden er in behandeld:

- De Bedevaart uit het Sint-Baafsdorp bij Gent naar Sint-Lievens-Houtem.
- Luchtschip ontploft boven Gent.
- Het oudst Liber Memorialis van de Sint-Amandusparochie.
- Eigen lakens eerst? Een dispuut tussen de wolwevers en de lakensnijders te Gent in de 18e eeuw.
- Robert Aerens, onbekend en, toch bemind.

Het boek kost 400 fr., maar voor de geïnteresseerden is het natuurlijk voordeliger zich lid te laten maken van "De Oost-Oudburg", men ontvangt dan het boek gratis, benevens het driemaandelijks tijdschrift. PCR van de Kring: 000-0445972-63.

Gedurende bijna een eeuw hadden wij in Gent 2 Franstalige kranten: de katholieke "**Le Bien Public**" die verscheen van 1853 tot 1940 en de liberale "**La Flandre Libérale**" die verscheen van 1874 tot 1974.

Minder dan één jaar na het verdwijnen van "La Flandre Libérale" stichtte Jean Eeckhout het weekblad "**Le Courrier de Gand**" dat een bestaan kende van 19 jaar. (Eerste nummer: 18 April 1975, laatste nummer: 31 Maart 1994. Het werd vrijwel onmiddellijk opgevolgd door "**Le Nouveau Courrier**" die

zich gedurende 6 jaar boven water heeft kunnen houden, maar op zijn beurt verdween einde december 1999.

Alhoewel Franstalig waren dit toch echte Gentse publicaties en meer dan eens troffen wij daarin typische culturele onderwerpen over onze stad aan die wij tevergeefs zochten in onze Vlaamstalige kranten. Ook het verleden van onze stad was een onderwerp dat daar regelmatig aan bod kwam en er kon geen nummer van "Ghendtsche Tydinghen" verschijnen of le "Courrier de Gand" maakte er melding van met een lovend commentaar, daar waar de meeste Vlaamse kranten nog moeten ontdekken dat wij bestaan.

Het is dus definitief gedaan met de Gentse Franstalige dag- en weekbladen en dat is wel spijtig, want een stukje typische lokale geschiedenis is daarmee voor altijd voorbij.

Wij vestigen de aandacht van onze lezers op het feit, iets wat de meesten waarschijnlijk niet weten, dat de complete collectie van zowel "Le Courrier de Gand" als van "Le Nouveau Courrier" aanwezig zijn in ons Documentatiecentrum.

Het Liberaal Archief is enkele jaren geleden begonnen met de herdruk van bepaalde werken die sinds lang niet meer te krijgen zijn.

Als eerste verscheen "Al de Liberale liedjes en Gedichten van Napoleon Destanberg". Als 2e herdruk verscheen "Schets eener Geschiedenis der Vlaamsche Beweging" van Paul Fredericq.

Als 3e in deze reeks is nu uitgekomen "Sophie", een roman van Virginie Loveling die verscheen in 1885.

Men kan zich afvragen "Gaat het Liberaal Archief nu ook al romans beginnen herdrukken?" U hebt het misschien al begrepen, dit is geen gewone roman maar een zeer geëngageerd werk. Het situeert zich in de periode van de eerste schoolstrijd (1879-1884) en is een aanklacht tegen de macht van de clerus, in het bijzonder in het onderwijs.

Om de leesbaarheid voor de huidige lezer te vergemakkelijken werd de originele spelling aangepast aan de regels van het Spellingsbesluit van 1994.

In een uitgebreide inleiding (42 blz.) belicht Daniël Vanacker de figuur van Virginie Loveling en situeert hij de periode in dewelke het gebeuren zich afspeelt.

Formaat van het boek: 12 x 20 cm. - 311 bladzijden. Prijs: 695 fr.

Te verkrijgen bij het Liberaal Archief - Kramersplein 23 te 9000 Gent. Tel. 09.221.75.05.

Wie het boek thuisbezorgd wenst schrijft 795 fr. over op de Rekening van het Liberaal Archief N° 000-1519870-74 met de vermelding "Sophie".

H.C.

VRAAG EN ANTWOORD

De heer **Eric Van de Velde** (De Pinte) geeft een antwoord op de vraag van de heer **Roger Spilthoorn** (Gh. T. 2000 - N° 1 - pp. 55-56:

De schilderij van de heer **François Spilthoorn**, op volwassen leeftijd, deed me toevallig denken aan de schetsen die Armand Heins tekende bij de voorbereiding van de feestelijkheden die te Gent werden ingericht naar aanleiding van de driehonderdste verjaring van het overhandigen van haar stichtingsoorkonde aan de "soevereine en ridderlijke schermergilde van Sint Michiels" door de aartshertogen Albert en Isabella.

Armand Heins, zelf lid van de Sint-Michiels-gilde, droeg belangrijk bij tot de organisatie en het succes van deze viering, onder meer bij het ontwerpen van de kledij voor de deelnemers aan de historische Sint-Michielsstoet, die in 1913 (tevens jaar van de Wereldtentoonstelling) drie maal Gent doorkruiste.

Deze stoet omvatte zes hoofdgroepen, die respectievelijk de handwerkergilden uitbeelden, de feestvierende Sint-Michielsgilde, de Stadsmagistraat, de Aartshertogen en hun gevolg, de drie andere Gentse Hoofdgilden (Sint-Joris, Sint-Sebastiaan, Sint-Antonius) en de Gentse Rederijderskamers, allen in tijds-kledij (begin 17e eeuw), te voet en/of te paard, met praalwagens en muziekkorpsen ertussenin (cfr. Joseph CASIER: Chef-Confrérie Royale et Chevalière de Saint-Michel, Fêtes du Tricentenaire, 1613-1913; uitg. Gent 1921).

Het eerste deel van de stoet werd afgesloten door een groep die de burgerwacht van de stad (*garde bourgeoise de la ville*) voorstelde, waarvan de *compagnies* in 1752 werden afgeschaft. Voor deze groep werd een beroep gedaan op gekostumeerde leden van de "*Cercle des Chasseurs-éclaireurs de la Garde-Civique*" (de ledenlijst, anno 1913, van deze kring is te onderzoeken, indien mogelijk).

Ik kan me derhalve **voorstellen** dat François Léon Spilthoorn lid of officier van de *garde-civique* was, dat hij in die hoedanigheid opstapte in de herdenkingsstoet van 1913, verkleed als lid van de *burgerwacht uit de 17e eeuw*, en dat hij van deze enige gelegenheid gebruik maakte om zich romantisch te laten afbeelden. Zijn kleinzoon Aimé zou het dus wel bij het rechte eind kunnen hebben gehad.

Misschien kan deze **hypothese** de heer Roger Spilthoorn uit Antwerpen met het tableau van zijn grootvader verzoenen.

Vraag van Mevrouw **G. Vlieghe-Steps**:

"Philippe-Edouard CAUDERLIER - geboren te Antwerpen in 1812 en overleden te Gent in 1887 - was de echtgenoot van Jeannette Hoste; vader van Emile, Gustave en Ernest Cauderlier.

Hij was schrijver van verschillende kookboeken en in het Gentse gekend als "spijsleraar en ondernemer van Gastmalen. (Traiteur et Marchand de comestibles).

Zijn er in het Gentse nog verwanten of mensen die ons meerdere gegevens omtrent deze bijzondere Gentenaar kunnen bezorgen?"

De heer **Robert Devreese** schrijft:

"Ik bezit een liederboekje van de revue "SOEPE", opgevoerd in het Landbouwershuis in 1908 en waarin mijn vader Anatole één van de vedetten was. Graag zou ik willen weten welk gezelschap deze revue inrichtte, of die meermaals gespeeld werd en in welke maand."

LEZERS SCHRIJVEN ONS

De heer **Victor Antheunis** reageert op de artikelenreeks van de heer **Daniël Van Ryssel** "Ik zou daar een boek kunnen over schrijven".

"Proficiat en niets dan lof erover! Ten eerste laat ik u weten dat ik vanaf 1937 in de Krevelstraat heb gewoond tot Mei 1948. Ik was toen 14 jaar en kende van dien tijd veel van de St-Lievenspoortstraat.

Ik had toen ook 2 broers, Marcel (7 jaar) en Julien (11 jaar) die van toen af ook veel op de St-Lievenspoortstraat hebben gespeeld tot enkele jaren na Wereldoorlog II. Deze twee hebben allebei een tijdje met de kindervoiture van kleine Marcel gereden!

Mijn broer Marcel, geboren in 1930, heeft veel in het café van "Bakvis" geweest en heeft daar zelfs nog op een oude piano leren tokkelen. Hij was bevriend met diens oudste zoon. (Hun familienaam was Tackels).

Nu aangaande stadsschool "Spanoghe". In "Ghendtsche Tydinghen" - 1999 - N° 3 - p. 126 spreekt u over Directeur Karel Dhondt. Kijk nu eens in hetzelfde nummer op blz. 181: op die groepsfoto van het schooljaar 1933-1934 van de Stadsschool Lourdesstraat (nu St-Bernadettestraat) kunt ge Directeur Charles Dhondt zien. Maar nu zonder zijn eeuwig bolhoedje.

Nu volgt hier de kleine geschiedenis daarover. Mijn ouders zijn na de geboorte (1930) van mijn jongste broer Marcel naar de Lourdesstraat gaan wonen. Dus heb ik daar gans mijn lagere school tot en met het 7e studiejaar doorlopen. Nadien, in 1937, zijn mijn ouders terug naar de Keizerpoort gekomen in mijn geboortebuurt, dus in de Krevelstraat. Daardoor zijn mijn 2 broers naar de lagere stadsschool "Spanoghe" rechtover de "Hollainkazerne" geweest en waren alzo terug bij Directeur Charles Dhondt terechtgekomen

die ook mee verhuisd was. Ik niet, omdat ik dan reeds naar de Vakschool "Carels" in Gent was gegaan. Mijnheer Van Ryssel kan aldus vaststellen dat er nog meer mensen zijn die geïnteresseerd zijn in de geschiedenis van hun oude gebuurte!

N.B. 1° Ik heb nog mijn oud schoolrapport van het 7e studiejaar 1937 en het is getekend Charles Dhondt.

2° In het geboortehuis van Karel Van de Woestijne in de St-Lievenspoortstraat heeft er een zekere Theo Kapper gewoond, een voetballer van de "Gantoise" in het begin van 1940."

De heer **Luc Devriese** schrijft ons:

Nu nog maar pas ontdekte ik tot mijn ontzetting dat ik een kemel van jewelste geschoten heb in mijn bijdrage "Hondse toestanden in de Gentse gemeenteraad (1824-1899)", die verscheen in Ghendtsche Tydinghen, jg. 28, 1999, nr. 3, p. 154-158. Ik schreef aan het einde van dat verhaal dat het niet tot een dierenbeschermende reglementering kwam in de 19de eeuw, hetgeen niet strookt met de waarheid. Daarom deze rechtzetting.

In het grote reglement op de wegenis, het verkeer, de bouwwerken en de woningen te Gent dat in 1898 tot stand kwam en zelfs in boekvorm uitgegeven werd, lezen we onder andere het volgende:

- *De geleider van eenen wagen met honden bespannen moet zijn wagen voorzien van eenen schotel om drinken te kunnen verschaffen aan zijne honden, en van deksels (dekkleden) die hij onder de dieren zal plaatsen of waarmede hij ze zal dekken gedurende hunne rust.*
- *Het is verboden als trekdieren te gebruiken honden wier zwakheid, ziekten, gebreken of kwalen, hen hiertoe zichtbaar ongeschikt maken, alsook volle teeffjes.*
- *Het is verboden honden in te spannen welke niet minstens 60 centimeters hoog zijn.*
- *De karren... zullen voorzien zijn van een ruststaander, ten einde te beletten dat bij het rusten het gewicht op het dier zou drukken.*
- *Het is verboden honden naast welkdanig ander dier in te spannen.*
- *Het is verboden de honden tijdens de groote hitte in de zon te laten staan.*

Een heel gedetailleerde reeks verordeningen dus, versholven tussen allerlei bepalingen omtrent verkeer, wegenis en dergelijke. Dat zulks daar te vinden was, is geen toeval: het waren vooral de trekdieren die het medelijden van de stadsbewoners opwekten in die tijd. De toenmalige dierenbeschermerslobby, wij zouden zeggen Gaia, was er in geslaagd zijn standpunten in het grote verkeersreglement te stoppen.

De volgende brief komt van de familie **De Wulf-De Vogelaere** (Lovendegem):

Betreft de voetnota nr. 15 op blz. 34 van het tijdschrift nr. 1 van 15 januari 2000.

Aangaande het artikel "Waar te Gent recht werd gesproken", zou ik u willen wijzen op een foutieve benaming van de Albertkazerne, tijdens de 1e wereldoorlog.

Deze kazerne kreeg de naam HOHENZOLLERN toebedeeld, wat in die tijd door de Gentenaars als DE HOOIZOLDER werd vertaald.

De Leopoldkazerne daarentegen werd wel de KAISER WILHELMKASERNE genoemd tijdens de 1e wereldbrand.

Voor de rest overigens, niets dan lof voor het tijdschrift, waar we reeds verscheidene jaren zijn op geabonneerd.

Het gebeurt meermaals dat lezers ons een paar vleierende woorden toesturen. Dit gebeurt al eens op het formulier bij de betaling van het lidgeld. Dat doet ons natuurlijk altijd plezier en wij danken daarvoor Mevrouw Marie-Christine Rogiest en de heren Leopold Geerinckx, Marcel Vanhinsberg en Lucien Casteels.

Het gebeurt ook dat deze waardering uitgedrukt wordt in een brief. Zo ontvingen wij een tijdje geleden een brief van de Voorzitter van de Provincieraad, Meester Piet Van Eeckhaut. Dat wij hem wat laattijdig publiceren is te wijten aan het feit dat hij met wat vertraging op de Redactie belandde. Maar aangezien wij graag ook eens "stoefen" publiceren wij hem toch.

"Het wordt een gewoonte, maar ik schrijf toch maar opnieuw.

Per zelfde bode stort ik een bedrag van 2.000 BEF als lidgeld voor het jaar 2000.

Met genoegen heb ik ook dit jaar uw - ons - tijdschrift gelezen. De kwaliteit wordt er steeds beter op en als ik zie met welke middelen dit gebeurt, dan is het inderdaad waar dat "*de mirakels de wereld nog niet uit*" zijn; zoals het bericht aan de leden het vertelt.

Opnieuw was het laatste tijdschrift zeer boeiend: "*Waar te Gent recht werd gesproken*" heeft mij natuurlijk speciaal aangetrokken, maar elk artikel is altijd de moeite waard.

Van harte wens ik U de moed, de volharding en het enthousiasme toe om zo verder te doen.

Zeer hartelijk,"

AANVULLENDE LEDENLIJST

- 3031 - CAPOEN J., Rijkeklarenstraat 24, 8900 Ieper
- 3032 - DE ROUCK G., Brasschaatsebaan 31, 2970 Schilde
- 3033 - JONCKHEERE M., L. Luypaertstraat 140, 1850 Grimbergen-Borcht
- 3034 - DECUBBER J., 2325 Chemin Pare Job, 3J0 Weedon (Quebec) Canada
- 3035 - DE LEU G., Roodborstjesstraat 103, 9032 Wondelgem
- 3036 - VANDEN DAËLE M., Hazelaardreef 26, 9820 Merelbeke
- 3037 - GUILBERT W., Palmendreef 22, 9040 Sint-Amandsberg
- 3038 - LENTZ Chr., Vlierboomstraat 10, 9940 Evergem
- 3039 - MOREL G., New Orleansstraat 16, 9000 Gent
- 3040 - TURCK SIN J.B., Hoogstraat 21-23, 9000 Gent
- 3041 - DUBOIS A., Bernard Spaelaan 9, 9000 Gent
- 3042 - COMYN R., Zandvoordestraat 54, 8902 Zillebeke
- 3043 - Mw VANBERGEN G., Sint-Pietershofstraat 45, 9070 Destelbergen
- 3044 - Mw ELAUT A., Charles de Kerchovelaan 97, 9000 Gent
- 3045 - Mw VANDENBUNDER M.-T., Noordstraat 100, 8800 Roeselare
- 3046 - RAES M., Ketelvest 18, 9000 Gent
- 3047 - PHILIPS W., Peter Benoitlaan 153, 9050 Gentbrugge
- 3048 - Mw TEERLINCK-VAN BELLE, Lindenstraat 11, 9831 Deurle
- 3049 - VERDONCK J., Corbiestraat 36, 9000 Gent
- 3050 - VAN AUTREVE M., Beukendreef 64, 9080 Lochristi
- 3051 - VERDONCK J., Hippoliet Van Peenestraat 7, 9030 Mariakerke
- 3052 - VAN HECKE T., Antwerpsesteenweg 705, 9040 Sint-Amandsberg
- 3053 - LAUTE J.-P., Maagdekensstraat 12, 9940 Evergem
- 3054 - Mw DE MOL M., Grensstraat 209, 9032 Wondelgem
- 3055 - DELEYN G., Dendermondsesteenweg 107, 9000 Gent
- 3056 - Mw TAYMANS H., Zwijnaardsesteenweg 668, 9000 Gent
- 3057 - DE WULF M., Oude Houtlei 88, 9000 Gent
- 3058 - Mw VAN GEEM Chr., Duddegemstraat 23, 9051 Afsnee
- 3059 - KEULEMANS P., Wasstraat 11, 9000 Gent
- 3060 - NEYT L., Luxemburgstraat 21, 8700 Tielt
- 3061 - SCHALCK J., Steentjesstraat 17, 9270 Laarne
- 3062 - ACKE D., Olmstraat 7, 9820 Merelbeke
- 3063 - Mw VAN DE VYVERE Fr., Kortrijksesteenweg 740, 9000 Gent
- 3064 - LAMBEIN P., Charles de Kerchovelaan 13, 9000 Gent
- 3065 - DEBERGH Ph., Eedstraat 9, 9052 Zwijnaarde
- 3066 - NOWE Fr., Sportstraat 450, 9000 Gent
- 3067 - Mw MATTHEUWS A., Oostveldkouter 19, 9920 Lovendegem
- 3068 - WAUTERS E., Coupure Rechts 254, 9000 Gent
- 3069 - ANDRIES J., Maaltebruggestraat 254, 9000 Gent
- 3070 - Mw VERNIERS R., Gustaaf Eylenboschplein 34, 9000 Gent
- 3071 - VAN HECKE E., Koestraat 40, 9000 Gent
- 3072 - Mw VERSCHOORE N., Rijvisschestraat 17, 9052 Zwijnaarde
- 3073 - VANDER ECKEN M., Bosstraat 58, 9031 Drogen

DIT BESTAAT NIET MEER

De boekhandel Rombaut-Fecheyr op de hoek van de Kouter en de Vogelmarkt.